

906

↳ Duell an Ki 778(19) Rom
alle übrig vergleichen
sind vornehmlich eingeklebt Rom

1.)
2.)
3.)
4.)
5.)
6.)
7.)
8.)
9.)
10.)
11.)
12.)
13.)
14.)
15.)
16.)
17.)
18.)
19.)
20.)
21.)
22.)
23.)

DISSERTATIO IVRIDICA,
DE
**DOMINIO
LITIS,**

QUAM
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORVSSÆ, MARCHIONE BRANDENBURG.
DVCATVS MAGDEBURG. GVBERNATORE, ET RELIQA,
ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS INDVLTIV,
PRÆSIDE

DN. IVSTO HENNINGO Böhmer
I. V. D. PROF. PVBL. ET FACVLT. IVRID.
ASSESSORE,

DOMINO PATRONO AC PRÆCEPTORE SVO
ÆTATEM DEVENERANDO,

IN AVDITORIO MAIORI
REGIÆ FRIDERICIANÆ,

Benevolæ eruditorum disquisitioni submittit

AVCTOR RESPONDENS
GEORG. THEOPHILVS HARRER,

Ratisb.

Ad D. IX Mart. An. M DCC IX.

REVCS. HALÆ MAGDEBURGICÆ,
Typis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr. 1716.

DISSERTATIO
DOMINICUS
LITIS

RECTORI UNIVERSITATIS
PHILIPPO WILHELMO

DE IUSTO HENNINGO

ASSASSOR

RECTORI UNIVERSITATIS

GEORG THEODORUS HARRER

ANNO DOMINI MDCCCLXVII

IN URBE MAGDEBURGENSI

Typographus Christianus

11

Q. D. B. V.

CAP. I.

De

Conceptu & origine dominii litis.

§. 1.

ROmani, uti inter o- Introitus
& scopus
torius dis-
sertationis.
mnes gentes excellere rerum ge-
starum gloria, ita & in tranquillo
rerum statu palmam reliquis præ-
ripere affectarunt, hinc ius, quo
regebantur, omnium præstantissi-
mum esse, & ideo etiam per ius ci-
uile absolute positum intelligi de-
bere volebant §. 2. *I. de I. N. G. & C.* quam ob rem tum
subtilitates, tum alia singularia cæteris gentibus incogni-
ta excogitarunt, ut iuris sui excellentiam eo extollerent
altius. Quæ quidem singularia ad forum ipsorum opti-
me accommodata erant, & cuiusque ratio facile reddi-
A pote-

poterat; nostra tamen fora simplicitati magis studentia plurimas antiqui iuris subtilitates ignorant, quin & illæ ipsæ, quæ ex iure Rom. adhuc superesse videntur, ægre coherent in praxi hodierna, cum plurimarum natura, & vera ratio ob ignorantiam processus Romani nobis incognita sit, vel etiam hi, qui foro tantum student, hæc ad inania theoretica spectare sibi & aliis persuadere conati sint, ex qua opinione tamen prolapsi sunt in multas absonas & quasi contortas interpretationes. Ex his iuris Rom. singularibus atque subtilitatibus petendum quoque est dogma de DOMINIO LITIS, quod procurator olim post litem contestatam consequebatur, quod cum a paucis perspicue expositum deprehenderim, & vtrum cum fori nostri principiis cohereat, vsumque aliquem in praxi habeat, itidem haud careat dubiis, constitui vires ingenii in hoc themate enucleando experiri, rem omnem ex historia iuris Rom. exponere, & cum principiis fori nostri conferre.

§. II.

*Varii conceptus Dd. de dominio litis
1) an in extra iudicialibus locum habeat?
negatur.*

Facit antiquitatem Roman. non accurata perspectio, vt multi circa ipsum huius Domini Litis conceptum titubent. Sunt enim nonnulli, qui dominium hoc tam in iudicio quam extra iudicium admittunt, inter quos est Wefenbec. *ad ff. h. t. n. s.* cui tamen mox se opposuit Bachov. *ad Wesf. cir. l.* ex argumentis infra recensendis: rursus objectionibus Bachovii Wefenbecium liberauit Habnii *ad eundem l. c.* cui iterum aduersatur Schilter *Exerc. ad ff. X. th. st.* de que tamen infra pluribus dicendi dabitur occasio.

§. III.

2) an per litem intelligatur?

Neque etiam inter Dd. constat, quid per *litem* hic intelligatur. Quidam existimant, procuratorem non *actio-*

actionis, sed tantum eius exercitii & instantiæ dominum per *ligatur tan-*
 L. C. fieri. Berlich. P. 1. concl. 27. n. 13. Ziegler in *Calvol. tit. cum instan-*
de instantia in genere n. 87. Martini *Process. Saxon. Tit. VII. ia?*
 §. 87. ipsique adeo tantum externam instantiæ directio-
 nem competere. Donell. *ad l. 3. de re iudic.* consequenter
 instantia finita etiam hoc dominium, finiri. Mynsin-
 ger *Cent. 1. O. 42 & C. 2. O. 39.* Gail. *Lib. 1. Obs. 74. n. 10.*
 Bachov. *ad Treutler. Vol. I. Disp. 9. th. 12.* nec teneri procura-
 torem, nisi ad appellacionis interpositionem, quippe quæ,
 cum coram eodem iudice fiat, sit quasi appendix primæ
 instantiæ. *l. 4. §. ff. de appellat. l. 17. C. de procur.* Anton.
 Faber *ad C. Lib. II. Tit. 2. def. 12. n. 5.*

§. IV.

Sed remanet tamen adhuc illud dubium, *vn-negatur.*
 de hoc *instantiæ dominium* oriatur, nam ex libera processus
 directione illud deduci non posse vel ex eo apparet, quod
 hodiernis procuratoribus liberam processus dirigendi
 facultatem nemo sit, qui in dubium vocet, sed tamen eos
 dominos litis esse plurimi negent, inter quos est Bachov.
ad Treutl. 9. Vol. I. Disp. 9. th. 10. Groenewegen & Schwen-
 dendörfer *ad Fibig. Part. 1. cap. 2. membr. §. 2. 6. n. 23.* Præ-
 terea *lis* quidem in iure Rom. aliquando denotat rem in
 litem deductam: unde iuramentum in litem, litis affir-
 matio, quandoque ipsam actionem, seu causam & contro-
 uersiam, vt in *l. 16. ff. de V. S.* rarissime autem designat in-
 stantiam; quin & vox *dominii* ad *actum instantiæ* plane
 non quadrat, quippe quæ potius *rebus* applicari solet, non
actionibus, nisi improprie, & vt magis innuat *res*, quæ
 per actionem petitur, quam ipse *actus agendi*, nedum in-
 stantia, ne dicam directorem negotii minus accurate do-
 minium dici posse.

§. V.

Cum itaque hæc acceptio valde impropria *3) an tota*
 sit,

controuer-
sia propter
qs. contra-
ctum L. C.
fiat procu-
ratoris?

fit, alii per *lisem* intelligere malunt *totam controuersiam* quo sensu equidem *lis* in iure quandoque accipitur, vid. th. præced. Huius sententiæ patroni sunt *Sichardus ad l. 21. C. de procur.* *Franzk. ad ff. b. t. n. 17. & seqq.* fundamentum quærentes in *litis contestatione*, per quam quasi contrahat procurator *l. 3. §. ii. ff. de pecul.* & per illum quasi contractum ita fiat dominus, & simul etiam actionem principalis in se transferat, eo, quod *L. C.* cum procuratore instituta contineat nouationem, *l. ult. pr. C. de usur. rei iudic. l. ii. l. 29. ff. de nouat.* vi cuius non amplius principalis, sed procurator sibi acquirat, seque obliget.

§. VI.

negatur.

Verum & hæc sententia variis difficultatibus est obnoxia; nam 1) quasi contractus per se non producit, nisi simplicem obligationem, nunquam vero dominium, adeoque etiam 2) licet procurator per *L. C.* quasi contrahat, non tamen inde, tanquam ex causa efficiente dominium aliquod consequitur; neque *rei*, cum quasi contractus hic non cum eo, cuius res est, seu principali, sed cum tertio, qui ipse dominium *rei* non habet, celebratus sit, *arg. l. 54. de R. I.* neque ipsius *processus*, alioquin, si inuito principali *litem* contestaretur, dominus *litis* seu *processus* quoque fieret, quod tamen dici nequit, cum semper ipsi obstat exceptio deficientis mandati, de quo infra; & posito 3) nouationem contingere per *L. C.* attamen ea consideranda tantum est, vt *causa sine qua non*, & ita dominium procuratori dare non potest; nouam enim obligationem saltim priori addit, nec tamen priorem perimit, qua in re a reliquis nouationibus differt, *l. 41. §. i. ff. de fideiuss. l. 10. ff. de pign. act. l. 2. C. de pact. l. 7. C. de iudic.* & hinc a *Dd.* *novatio cumulativa* appellatur, vid. *Ill. Dn. Stryk in comment.*

ET ORIGINE DOMINII LITIS.

ment. ad Lauterb. tit. de nouat. in pr. adde 4) quod ne quidem in effectu lis in procuratorem transferatur, sed quod is tantum dominus litis quadam iuris subtilitate habeatur, res tamen, & actio maneat prioris domini, eiusque etiam nomine omnia agantur, vti fatetur Donellus *Lib. XVIII. cap. 17.* Franzk *ad ff. h. t. n. 5.* vnde est, quod si causa id exigat, principalis habeat potestatem mutandi procuratoris, ne per occasionem stricti iuris, quod procuratorem litis dominum fingit, vero domino iniuria fieret, retento procuratore suspecto, aut parum idoneo. Donellus *l. c.* Eandem ob causam sola actio utilis per procuratorem domino acquisita valida est, procurator ipse regulariter directa agere nequit, sed exceptione doli submo- ueri potest, si agat inuito domino *l. 27. & 28. ff. de procur.* Faber *ad dñt. l. l.* Ex quibus manifesto apparet, domi- nium litis, quod procuratori tribuitur, non ex quasi con- tractu deducendum, sed magis subtilitati aut fictioni iuris suam debere originem, eamque adhuc aliunde petendam esse.

§. VII.

Sunt adhuc alii, qui ex effectu mandati & acquisitæ ^{4) an domi-} actionis iudicati hoc dominium deducunt, cum enim nec ^{nium litis} obligatio, nec actio alteri per alterum acquiri possit, ^{tit. dependeat} *per quas person. nob. oblig. acquir. l. 1. c. per quas pers. nob. a mandato* ^{& acquisi-} *acquir.* exinde fluit, quod stricto iure mandatarius tan- ^{tionem actio-} tum sibi acquirat seque obliget, nec quicquam iuris do- ^{nis?} minus inde capiat, nisi actione a procuratore eidem cessa, cum itaque rei iudicatæ actio procuratori & in eum com- petat, & vero nemo alieno nomine in iudicio agere pos- sit, *l. 123. de R. I.* videri, iure stricto causam ad ipsum per- tinere statuunt, adeoque eum litis dominum esse, alias enim

enim nec obligationem nec actionem (sc. iudicati) ipsi-
met acquiri potuisse.

§. VIII.

negatur.

Neque tamen etiam hæc sententia firmo nititur fun-
damento; nam si acquisitio actionis, vel exceptionis rei
iudicatæ fundamentum & causa domini litis esset, seque-
retur, quod procurator, antequam sententia vires rei iu-
dicatæ nacta, & adeo hæc actio nata fuisset, dominus
litis dici non posset: at vero, cum statim ab initio proces-
sus, nimirum lite contestata procurator iam hoc nomi-
ne in LL. passim appelletur *l. 22. 23. C. de procurat.* appa-
ret, ex alio fonte hoc dominium oriri debere, & potius
ex dominio hoc præexistente tanquam *causa*, acquisitio-
nem actionis & exceptionis rei iudicatæ tanquam *effectum*
fluere, Schilter *Ex. ad ff. X. th. 46.* quin & hoc ipsum, quod
procuratori iudicati actio detur, *legi 28. ff. de procurat.* quo-
dammodo aduersatur, uti inferius dicitur: consequen-
ter iam æque dubium est, cur procuratori actio vel exce-
ptio rei iudicatæ detur, ac quidem, cur dominus litis in
iure habeatur,

§. IX.

*In eruendo
vero funda-
mento do-
minii litis
quatuor
consideran-
da.*

Sed nolo viterius euagare, & aliorum Dd. opinio-
nes referre, cum ostenso vero fundamento facile sit
aliorum sententias secundum illud examinare ac discu-
tere; ut itaque ordine procedam, inuestigandum est 1).
quid proprie sit dominium litis, 2) qua occasione illud
procuratori tributum sit, 3) quo sensu illud LL. in pro-
curatoribus admiserint, 4) an quibuscunque procurato-
ribus dominium hoc conveniat.

§. X.

Lis denotatur

Vocabulum *litis* ambiguum est, nam 1) denotat *rem*
in

in litem deductam. Varro *de lingua Lat. Lib. VI.* unde ætymologia litis est ipsius rei in litem deductæ. *l. 47. ff. de R. V. l. 3. ff. de eo quod certo loc. l. 7. §. 1. de public. in rem act. l. 28. de N. G. l. f. de condition. triticiar. conf. Brisson. de Verb. signif. vel actio voce lis: præterea 2) denotat ipsam actionem, nam ut dicitur in l. 36 ff. de V. S. Litis nomen omnem actionem significat, siue in rem, siue in personam.* Brissonius *l. c.* quando ergo quæstio est de dominio litis, potest hoc ipsum intelligi vel de dominio rei in litem deductæ, vel de dominio actionis, seu de proprietate vel quasi actionis de re controversa instituta. Sicuti enim actiones bonis annuerantur, *l. 28. ff. de iniur. arg. l. 143. de V. S. l. 15. de R. I.* ita non adeo a ratione iuris alienum est, dominium actionis, licet improprie, & quadam iuris fictione alicui adscribere.

§. XI.

Prædicatur autem dominium litis duobus modis: *Dominium* primo de ipso *principali.* quem actio concernit, seu de *litis præd-* mandante, deinde etiam de *procuratore.* Quod ipsum *atur vel* principalem seu mandantem attinet, variis in iure textibus hic dominus litis appellatur, & quidem vero & *pali* proprio sensu, cum iuris sit expediri, procuratorem tantum constitui posse a domino *l. 1. pr. ff. de procur. adeo* ut ne quidem tutor vel curator (ut ut domini loco sint, *l. 7. §. 3. ff. pro emt. l. 27. de administr. tut. l. 56. §. 4. de furt.*) procuratorem valeant constituere. *l. 11. C. de procur. §. 6. l. de curat. sic in l. 24. C. de procur.* dicitur, inquirendum esse in *litis* initio, an procurator ad agendum negotium mandatum a *domino* *litis* habeat, i. e. a *Principali.* Præterea in *l. 30. ff. pod. traditur,* posse procuratorem desiderare, ut sibi ratione expensarum ex iudicato satisfiat, si *dominus litis* soluendo non sit; ita in *l. 31. ff. eod. de hered. domini litis* disponitur, &

in

in l. 14. ff. si quis caution. in iud. ff. de stipulatione iudicio
 sibi a procuratore interposita secundum id, quod interest
 domini litis interpretanda: item in §. 3. l. de satisd. refertur,
 quomodo dominus litis procuratorem constituere valeat.
 Hoc sensu ergo dominus vocatur Principalis, quod ad
 eum proprio nomine pertineat actio, dominus enim actionis
 recte is dicitur, cuius actio propria est. Ea vero actio alicuius
 propria est, cuius commodum & incommodum ad eum suo no-
 mine pertinet, vt ait Donellus Lib. XVIII. cap. 12. Hoc intui-
 tu itaque tutores, curatores, administratores, syndici, imo
 & ipsi procuratores ante L. C. non sunt domini litis. Est
 ergo Dominium litis facultas, vi cuius actio ita alicuius
 propria est, vt illam suo nomine mouere possit. Magis enim
 de actione, quam de re in litem deducta vocem litis hic
 accipiendam esse apparet ex substrata materia, cum in
 huiusmodi casibus ordinarie de ipsa actione mouenda tan-
 tum disquiratur, non de dominio rei, quod non semper
 actor sibi vindicare potest, & adhuc, donec lis finita fuerit,
 illiquidum est.

Definitio.

vel de pro-
 curatore.

§. XII.

Deinde de procuratore quoque predicatur dominium
 litis, de quo potissimum hic agendi locus est. Sic in l.
 4. §. 3. ff. de alienat. iud. iur. caus. dicitur, quod do-
 minium in procuratores transferatur, & in l. 4. §.
 ff. de appell. quod procurator post Litem contestatam
 Dominus litis efficiatur, quod ipsum repetitur in l. 22. §.
 23. C. de proc. imo & Iure Canon. idem asseritur cap. 1. vers.
 licet de procurat. in 6. & litis contestatione res procuratoris
 fieri dicitur in l. 11. §. 3. ff. de except. doli mal. quo sensu au-
 tem id fiat, non satis distincte communiter solet doceri.
 Videtur eodem fere sensu & modo dominium litis in pro-
 cura-

ET ORIGINE DOMINII LITIS.

curatore fingi, quo prædicatur de ipso mandante, vt scil. in procuratore denotet *facultatem*, *vi cuius actio eius propria ita habetur*, vt eam quasi suo nomine iam possit peragere. conf. Ill. Da. Stryk. in *Vf. mod. ff. tit. de procur. n. 37.* neque tamen per hoc dominium procuratoris, vti iam dictum, principalis dominus esse definit, Donellus *Lib. XVIII. cap. 12.* hinc Dd. eidem *mat. riale* litis dominium, procuratori vero *formale* tribuere solent, Ziegler ad *Lancell. Lib. 3. t. 2. §. 6. in f. Ill. Dn. Stryk. l. c.* nec obstat vulgata iuris regula: duos vni rei dominos in solidum esse non posse, nam hanc tantum locum habere in rebus corporalibus, non etiam in incorporalibus *arg. l. 17. ff. de seruit.* qualis hic est litis tractatio, monet Scharf. ad *l. 21. C. de procur. cui addi potest*, quod hic ne quidem sint duo domini eiusdem rei in solidum, nam principalis quidem vere, & proprie litis dominus est, sed procurator tantum pro domino habetur, quadam fictione, & iuris antiqui harmonia ita postulante. Cur vero necessum fuerit, tale dominium in procuratore concipere, vel potius fingere, ex antiquitatibus Rom: paulo altius euoluendum est.

§. XIII.

Aditum ad inquirendam originem huius dominii i- *Origo do-*
 pse Imp. nobis parat, in *pr. l. de iis per quos ag. poss.* vbi ait: *o- minii litis*
lim in usu fuisse, alterius nomine agere non posse, nisi pro popu- *Olim alie-*
 lo, pro libertate, & pro tutela, præterea singulariter lege *Hostilia* *nomine ag-*
 esse permissum, furti agere eorum nomine, qui apud hostes essent, *non poterat.*
aut Reip. causa abessent, quiue in eorum tutela essent. Re-
 gulariter itaque nemo per procuratorem agere poterat,
 & quibus id indulgum erat, hoc ex singulari factum iuris
 ratione; nam vt totus populus ageret, impossibile e-
 rat, nec feruus etiam in iudicio comparere poterat expe-
 riun-

B

riun-

riundi causa, quo etiam Livius *Lib. 3. cap. 45.* respexit, afferens, in his, quæ afferuntur in libertatem, quemvis lege agere posse, quod alias non erat permiffum. Eadem quoque necessitas in pupillo fuit, qui sub tutoribus constitutus per eos agere necessum habuit; adeo autem per alium lege agi non poterat, ut ne quidem morbus, ætasve excusaret, quæ dere ita cautum erat in *LL. XII. Tabb. si in ius vocat, si morbus ætatisve vitium escit, qui in ius vocabit, iumentum dato, senolit, arcer am ne sternito*, quam legem explicat Cæcilius apud Gellium in *noct. Attic. Lib. 20. cap. 1.* & Rittershus. *ad pr. l. de iis per quos ag. poss.* cuius sensus hucredit: actorem ægotanti vel seni reo iumentum dare debere, ut in ius venire posset, atque hoc ideo factum esse dicit, ne causatio ista ægri corporis perpetuam vacationem daret fidem detrectantibus, iurisque actiones declinantibus, quod si grauior morbus plane actorem vel reum impediret, quo minus in ius veniret, dies iudicii diffindebatur, h. e. differebatur iuxta legem antiquissimam, si quid horum fuit vitium iudicii, arbitro ue, reoue, dies diffusus esto. Iacob Ræuardus *ad LL. XII. Tabb. cap. 5. p. 34.*

§. XIV.

Ratio prohibitionis,

Ratio huius dispositionis erat in eo fundata, quod actiones hæ essent *solennes*. Herm. Vulteius *ad pr. l. de iis per quos ag. poss. n. 5.* ita enim de origine actionum solennium Pomponius in *l. 2. §. 6. de O. l.* loquitur: *Deinde ex his LL. (XII. Tabb.) eodem tempore fere actiones composita sunt, quibus inter se homines disceptarent, quas actiones, ne populus, prout vellet, institueret, certas solennesque esse voluerunt, cõ appellatur hæ pars iuris legis actiones, b. e. legitime actiones.* Hæ legis actiones comprehendebant (i) formulas, quibus homines inter se disceptarent, quas magna industria

dustra collegit Barnab. Briffonius. *de Verb. sign. lib. 5. ex* quibus ius Flavianum atque Ælianum natum est. *c. l. 2. §. 7. de O. l. (2) Actus voluntaria iurisdictionis* vt sunt: adoptio, emancipatio, manumissio. *l. §. 1. l. 3. ff. de offic. procons. & vt ut maxime alias disceptent, an actiones legis & actus legitimi differant, nec ne, sufficit tamen, quod in eo conueniant, quod illæ actiones, quibus in iudicio disceptatur, solennes & formulariæ fuerint, vt indicat Ictus. c. l. Iam autem ex toto iure constat, quod actus solennes & legitimi procuratorem haud admiserint, adeoque nemo eos alieno nomine explicare potuerit. Schilter. *Exerc. ad ff. XIV. eb. 11, in f.* sic de adoptione legitur *in l. 28. in f. ff. de adop.* quod nemo possit per alium illam solennitatem peragere, id quod & de aliis actibus solennibus passim in iure nostro traditur, v. g. de hereditatis aditione *in l. 90. pr. ff. de A. vel O. H. de stipulatione in l. 38. §. 17. ff. de V. O. §. 18. l. de inut. stipul. de acceptilatione in l. 13. §. 10. ff. de acceptil. & c.**

§. XV.

Posito hoc iam facile constat, quo sensu accipiendum *Per extraneam* fit, quando Imperator *in §. 5. l. per quas pers. cuique acquir. neam per-* afferit: *per extraneam personam nihil acquiri posse, quid sonam nihil* enim? annon per mandatarium alicui res acquiri potest? *poterat ac-* ita quidem est de *iure gentium*, cum quod quis per alium *quiri solen-* facit, id ipse fecisse putandus; quocum etiam mores Ger- *niter, neque* manorum conueniunt, sed dominium olim duplex erat, *extra iudi-* naturale, quod *bonitarium* vel *in bonis* appellabatur, & ciuile seu legitimum, quod *Quiritarium* vel *ex iure Quiritum* vocabant. Faber *ad l. 28. ff. de procur. Rosinus antiquit. Roman. lib. IX. cap. 4.* Is cui res simpliciter tradebatur absque mancipatione vel cessione in iure, nanciscebatur dominium naturale vel bonitarium, & hoc quin per aliū acquiri

quiri potuerit, non est dubium, *l. 13. l. 53. ff. de A. R. D. l. 8. C. de acquir. & retinenda possess.* sicuti possessio quoque, quia naturaliter acquiritur *d. l. 53.* & per hanc, si a vero domino res tradita sit, ipsum dominium, quod hoc casu a possessione separari nequit, propter continentiam causæ a procuratore domino acquiri potest. *cit. §. 5. I. per quas pers. cuique acquir. d. l. 8. C. Perez ibid. n. 8.* At solenniter dominium acquirebatur mediante *mancipatione* vel *cessione* in iure, & quia hi actus solennes erant, ut docet Ulpianus *in fr. agm. tit. 19. §. 3. & seqq.* ita etiam procuratorum non admittebant, & hoc sensu verum est assertum Imperatoris in *d. §. 5. per extraneam personam solenniter nihil acquiri posse.*

§. XVI.

Neque in iudicio L. 123. de R. I. eius que varia interpretationes.

Quod vero speciatim ad iudiciarias actiones atinet, disertis verbis quoque de iis assertitur, quod procuratorem non admittant. Ita enim Ulpianus in *l. 123. de R. I.* ait: *nemo alieno nomine lege agere potest.* Non potuit non hæc regula interpretum animos perturbare, postquam viderint, satis in iure decantatum fuisse tempore Ulpiani, per procuratorem omnino agere posse, atque inde tam varia huius textus orta est interpretatio. Bachovius *ad pr. I. de iis per quos ag. poss.* existimat, eum restringendum esse ad actus voluntariæ Iurisdictionis, veluti adoptionem, emancipationem &c. in quibus adhuc tum obtinuit, neminem illos actus per alios expedire potuisse, cum in actibus contentiosæ Iurisdictionis iam inualuisset, eosdem per procuratorem explicari posse. Verum utur hi actus voluntariæ Iurisdictionis *actiones legis* dicantur *l. 4. ff. de adopt.* tamen verba illa *lege agere* tam generalia sunt, ut hanc restrictionem non admittant, sed & voluntariæ, &

con-

contentiosa jurisdictionis actibus competant. Principa-
liter enim lege agere is dicitur, qui ius suum solenniter &
iuxta formulas in. LI. XII. I. abb. praescriptas in iudicium
deducit *l. 2 §. 6. de O. I. Schilter Exerc. ad ff. XIV. sb. u.* quo
sensu Livius supra th. XIII. citatus dicebat: pro asserenda
libertate quemlibet *lege agere* posse: sic Cicero *pro Caeina*:
omnes, qui in eadem causa & *lege agant*, & *ius suum per-*
sequantur, & Gellius *Lib. 20. cap. 9.* ait: ex iure manu con-
fertum verba esse, quæ, cum *lege agitur*, dici apud Præto-
rem solent. Plura loca huc facientia collegerit Iacob. Ræ-
nardus ad *c. l. 123. de R. I. Barnab. Brisson. Select. antiquitat.*
lib. 4. cap. 20. & de Verb. sign. voce: lege agere. conf. Eiusd.
tractat. de formulis, seu solemnibus pop. Rom. verbis Cap. V.
pag. 387. seq. Gothofr. ad d. l. 2. §. 6. de O. I. lit. a.

§. XVII.

Nouam interpretationem huic legi attulit Iacob. *Noua inter-*
Gothofredus in not. *ad c. l. 123.* quæ lex cum desumpta sit ex *pretatio L.*
Ulpiani *lib. 14. ad edictum*, ideo putat, commode explicari *cit. Iacobi*
posse ex *l. 6. & 8. ff. de inoffic. testam.* vtpote qui textus ex *Gothofredi.*
eodem *lib. 14.* desumpti sunt. Quæritur videlicet in *d. l. 8.*
pr. an pater inofficiosi querelam filii sui nomine institue-
re possit, inuito eo, quod negat ICTus ex hac ratione, quod
ipius filii tantum iniuria sit, atque ad hunc casum respe-
xisse Ulpianum in *c. l. 123.* putat Gothofredus, simulque
contendit *alieno nomine agere* hic non esse simpliciter *alie-*
rius nomine agere, sed potius sibi agere, ex iure tamen alte-
ri competente, vti in proposita specie pater *sibi agere* vole-
bat propter iniuriam filio illatam. Præterea addit, vocem
nemini potissimum de *patre* esse intelligendam, vt sensus
sit; quamlibet in filium pater potestatem habeat, ob iniu-
riam tamen, quæ solum filium tangit, eius nomine *lege*
age-

agere non posse, vt ita hæc regula sit ratio decisionis allatæ in l. 3. pr. ff. de inoffic. testam.

§. XVIII.

*Quæ resu-
tatur.*

Sed vtut alias haud infelici conatu leges difficiles ex aliis textibus ex eodem libro eiusdem Icti desumptis, illustrari queant, cui fini Iacob. Labitti *indices legum* insigniter inferuiunt, tamen ita leges legibus sunt coassandæ, ne exinde contorta plane fiat interpretatio. Certe tam improbabilis & vix verbis conueniens, imo ipsis principiis Logicis aduersa est hæc Gothofredi exegesis, vt mirari liceat, illum, alias in interpretando accuratissimum, officium boni interpretis hoc in casu adeo neglexisse. Sunt enim duæ a se inuicem distinctissimæ propositiones: *nemo alieno nomine lege agere potest, & pater inuito filio querelam mouere nequit*: prior est generalis, posterior loquitur de casu speciali, ab hac ad illam non valere consequentiam in vulgus notum est. Sane communi sensui contrarium fuisset, si, quod *patrem tantum* concernit, hoc *neminem* agere posse Ictus dixisset, cum vox *neminis* generalissima sit, & omnes quoscunque concernat; porro verba *alieno nomine* itidem sunt generalia, vt *filium* vnice respicere non possint, sed *omnes* alios, cuiuscunque conditionis sint, comprehendunt. Quin quod *alieno nomine, & inuito* aliquo agere, pari ratione sint toto cælo diuersa: quid enim? si quis propositionem hanc proferret: *pater inuito filio nuptias conciliare nequit*, per l. 21. & 22. ff. de RAN. alibi vero diceret: *nemo alieno nomine nuptias contrahere potest*, an hæc duæ propositiones sunt in eundem capiendæ sensum? Certe non videtur. conf. Schilter *Exerc. 14. sb. II.*

§. XIX.

§. XIX.

Quid denique necessum est, nodum in scirpo quæ-
 rere? verba legis aperta sunt, & loquuntur de iure anti-
 quo, rubrica enim totius tituli ostendit, tradi in illo regu-
 las iuris antiqui. Regcrit quidem Gothofredus, non tradi
 ibidem regulas iuris obsoleti & antiquati, quorsum refert
 assertum Imperatoris: per procuratorem olim experiri non
 licuisse; ast enim vero, uti ex mox dicendis apparebit, hoc
 gratis ita dicitur, cum ius illud pro antiquato & obsoleto
 haberi non possit, ex quo plures conclusiones adhuc su-
 persunt; ut enim istæ eo rectius intelligantur, opus est re-
 currere ad antiqui iuris regulas, sine quibus verus & ge-
 nuinus sensus erui in his conclusionibus non potest. Sic
 quoties adhuc in Institutionibus recurrendum est ad anti-
 quas fabulas, ut explicentur ea, quæ exinde deducuntur?
 quin quod & multas antiquati & obsoleti iuris regulas a
 Ictis passim adductas fuisse infinitis exemplis ostendi pos-
 set, adeoque reuera Vlpianus idem docet quod Impera-
 tor, in tantum, ut fere verba ipsa conspirent. Nam Im-
 perator ait: *alterius nomine agere non posse pr. I. de iis per
 quas ag. poss.* & Vlpianus: *nemo alieno nomine lege agere
 potest*, & cum hic Ictus *lib. 14. ad edictum de IVDICIIIS* quo-
 que egerit, satis conueniens hæc regula iuris antiqui ibi-
 dem tradita, atque forte etiam exposita fuit. conf. Iacob.
 Ræuardus *ad l. 123. de R. I.*

§. XX.

*Sed quia hoc non minimam incommoditatem habebat, quod Contra eam
 alieno nomine neque agere, neque accipere actionem liceret, excogita-
 ceperunt homines per procuratores litigare, ut ait Imperator tum a Ictis
 in pr. I. de iis per quos agere poss.* Ast, quomodo salua iuris an- *remediū in-
 directū; ut
 per procura-
 cre-
 tores sa-*

men litigari iusser. credibile est, antiquam illam legem sublatam fuisse, sed potius, quemadmodū in aliis iuris articulis maxime incommodis I Cti vias indirectas solebant excogitare, quibz salua stricti iuris ratione expeditius agere possent, ita non alienum a veritate videtur, eiusmodi medium etiam hic ab iis inuentum fuisse, quo saluo iure antiquo per procuratorem agerent. Scilicet *dominus litis* ipsemet agere debebat, quid ergo facilius erat, quam procuratorem constituere *dominum litis*, vt non alieno, sed *suo* quasi nomine agere videretur; atque inde, ni fallor, vnice natales domini litis, quatenus de *procuratore* prædicatur, peti debēt. Collimat huc Ræuardus *c. l.* inquiens: *non ille, cuius nomine agitur, sed procurator ipse dominus litis constituitur, eamque suo nomine exequitur.*

§. XXI.

Primum cognitores adhibiti. Et quidem ab initio *cognitores* ad hoc negotium constituti fuisse videntur. Erant autem *cognitores* iuxta Asconium *in diuinat*: & Schilterum *Ex. X. th. 42.* qui præsentis litigatoris causam cognoscūt & tuentur vt suam, h. e. quasi domini litis. Quod ius ex æquo & bono profluxisse docet Cicero *Lib. I. ad Herenn. vt maior LX. annis, & cui morbus causa est, cognitorem des*, ex quo consequitur, ab initio tantum cognitores admissos fuisse in casu *impedimenti necessarii*. Idem clarius mentem suam exponit in *orat. pro Rosci. Comedo circa fin.* vbi ita: *quid interest inter eum, qui per se litigat, & qui cognitor est datus? qui per se litem contestatus est, sibi soli petit, alteri nemo potest (cum alieno nomine lege agere haud liceat) nisi qui cognitor est factus (quia hic litem tuetur vt suam, sibi que non alii petere videtur) itane vero cognitor si fuisset tuus, quod iudicio vicissim feret tuum? Differentia cum suo nomine petit, quod abstulit, sibi non tibi exegit.* D. ferebat

rebat ergo cognitor a procuratore, quod hic abientis nomine ageret, ille presentis. Clare enim hoc discrimen inuit Cicero pro *Cecinna* dicens. *Procurator non omnis is est, qui negotia aliena gerit, sed is dicitur legitime omnium rerum eius, qui in Italia non sit, absque Reip. causa, quasi quidam & pene dominus, h. e. alieni iuris vicarius, quem locum refert Gothofred. ad l. 1. § 5 ff. b. t. lit. t. conf. Franc. Poletus in histor. for. Rom. lib. 2. cap. 2.* Ex quo rursus apparet, quod etiam procuratores stricte dicti, quatenus olim a cognitoribus distincti fuerunt, pro dominis litis haberi sint, in iis maxime causis, quæ præcise domini presentiam requirebant. Postquam vero hoc discrimen cognitores inter & procuratores ab usu fori Rom. recessit, & nomen cognitoris obsoleuit, generali nomine *procuratoris* retento, mansit tamen conclusio ex iure antiquo, quod procurator in litem datus dominium litis suscipere debuerit, ne quis videretur *alieno* magis, quam suo nomine agere.

§. XXII.

Sic itaque sub hac fictione cœperunt homines primum per procuratores litigare, quod quidem ab initio non indistincte permittum fuisse videtur, sed demum non indistincte permittum fuisse videtur, sed demum iusta de causa, quorsum respexit Imperator in *pr. I. de iis per quos ag.* dicens: *nam & morbus, & ætas & necessaria peregrinatio itemque alia multe iustæ cause sepe hominibus impedimento sunt, quo minus rem suam ipsi (quod alias necessarium erat) exequi possint.* Id quod etiam Cicero in th. præced. allegatus fatetur, ex bono & æquo hoc ius fuisse introductum. Nec improbable est, quod assertit Rævardus ad l. 123. de R. I. solenni quadam ratione olim procuratoriam apud acta fuisse susceptam, vt ita dominium litis eo solennius in procuratorem transferretur, nam & actores

res olim *decreto Prætoris*, h. e. apud acta constituebantur, quoties tutores negotiis superesse non poterant. *l. 24. pr. de admin. & peric. tutor.*

§. XXIII.

*Dominium
litis eodem
sensu de
procuratore
quo de Prin-
cipali præ-
dicatur.*

Vidimus occasionem, qua factum, vt dominium litis in procuratorem translatum sit, nunc etiam examinandum, quo sensu illud leges in procuratoribus acceperint. Ex dictis autem iam facile constabit, istud in foro Rom. eodem sensu de procuratore intellectum fuisse, quo de ipso principali, id quod etiam tot effectus notabiles iuris in cap. seq. notandi ostendunt, & præterea ipsa ratio iuris satis demonstrat, cum enim ipse dominus litis per se agere deberet, necessario tale dominium litis in procuratore substituendum erat, quale ad agendum in litigatoribus ipsis requirebatur. Non itaque mirandum, quod translatio huius domini litis inter species alienationis in iure relata fuerit, Vlpianus enim in *l. 4. §. 3. ff. de alienat. iud. mutand. caus.* cum ostendere conatur, litem in alium transferre non esse prohibitum ob valetudinem, aut ætatem, aut occupationes necessarias, hoc ipsum probat ab absurdo: *ceterum, inquit, erit interdictum & per procuratores litigare, dominio in eos plerumque ex iusta causa translato.* h. e. vt Anton. Faber in *rational. ibid.* verba hæc interpretatur: si adeo stricte hoc editum de alienatione iudicii mutandi causa accipi deberet, vt quælibet alienatio, per quam iudicium mutaretur, interdicta esset, etiam, quæ necessariam, aut saltem iustam & probabilem causam habuisset; fore, vt neque per procuratorem quis possit litigare, cum litis dominium in eos transferre necessum sit. Quid vero est, quod Ictus asserat, *plerumque* transferti dominium in procuratores, & quidem *ex iusta causa*, cum tamen semper domi-

dominium transferri debeat, nec respiciatur ad procuratoris constitutionem, vtrum causa iusta sit, nec ne. Non improbabilis est coniectura Ant. Fabri in *rational. ad d.l.* textum hunc corruptum esse ab imperito interprete, qui forsitan existimauit, hanc legem de procuratore in rem suam esse intelligendam, & ideo addidit, *plerumque transferri dominium ex iusta causa*. Nam de procuratore in rem suam hic non esse sermonem, totus contextus ostendit, dum generaliter Vlpianus asserit: cæterum erit interdictum & per procuratorem litigare, quæ verba de simplici procuratore intelligenda sunt, cum reuera, quando cessionarius agit, non alter (sc. cedens) litigat per procuratorem, sed tantum fingitur per eum litigare, & hæc translatio litis, quæ fit per cessionem, hæque comprehenditur sub edicto, quam quæ fit alia alienatione, non vero ea, quæ fit per procuratoris constitutionem.

§. XXIV.

His omnibus tamen obitare videtur, quod procurator dominus litis factus possit per substitutum litigare, & ita per alium, non per semet ipsum, qui ergo factum, vt cum ipse principalis non possit per alium agere, nisi alium dominum litis constituat, tamen procuratori tanquam litis domino hoc permixtum sit, qui tamen non videtur plus iuris habere posse, quam ipse principalis. Verum hæc conclusio serius nata & eo quidem tempore videtur, quo iam in foro satis receptum erat, per procuratores litigari posse. Nam vbi per longam & inueteratam praxin semel confirmatum erat, vt indistincte, etiam nullo impedimento existente, per procuratores agi in iudicio posset, manserunt quidem plures conclusiones ex dominio litis, & ipsi procuratores adhuc domini litis dicti fuerunt,

sed regula antiqua: *quod alieno nomine agere non liceat*, eo ipso saepe conculcata & restricta fuit, & hoc etiam in eo factum, quod substituti procuratorum postea admissi fuerunt, de quibus cap. seq. plenius differendum erit.

§. XXV.

*Modus ac-
quirendi
dominii li-
tis.
Ordinarius,
litis conte-
statio.*

Admissa semel hac fictione, quod procuratores domini litis essent constituti, constituenda quoque erat ratio, per quam dominium litis in eos transferretur, atque hæc fere duplex in iureprehenditur, alia *ordinaria*, alia *extraordinaria*. Ad ordinariam viam transferendi litis dominii refertur *litis contestatio*, quæ inter quasi contractus recensetur, sicuti enim in stipulatione contrahitur, ita & in iudicio contrahi videtur, *l. 3. §. ii. ff. de pecul. ex quo infertur in l. 4. in ff. de appell.* quod procurator, tam actoris quam rei, quia utrinque eadem est ratio, lite contestata dominus litis efficiatur (adeo, ut in causis summariis, ubi solennis litis contestatio non requiritur, quælibet responsio, vel actus contradictorius, quantum ad hunc effectum vim L. C. obtineat, Cardin. Mantic. *dec. Rom. 204. Lauterb. Dissert. de procurat. substituto Cap. III. §. 9.*) Ratio ea redditur, quod ita cum aduersario quasi contraxerit, & inde putat Schilter. *Exerc. X. th. 46.* dominium hoc per litis contestationis quasi contractum transire in procuratorem (ut hoc neget Carpz. *de cis. 246. n. 18.*) *conf. L. ii. pr. de except. dol. mal. l. 22. 23. C. de procurat.* Nec interest, vere ne litis cont. ab ipso procuratore facta sit, an, quod Dd. vocant, interpretatiue, h. e. quando principalis ipse litem contestatus est, & postea procuratorem constituit, isque primum actum contradictorium in iudicio facit, utpote qui videtur habere rationem litis contestationis; cum principalis, quicquid iuris ac dominii ipse acquisiuit, per litis

COR-

contestationem, id per constitutionem procuratoris in eundem, quasi per traditionem censetur transfuisse. Sichardus *ad l. 13. C. de procur.* Vinnius *ad process. disp. III. th. g. n. 47.* Brunneemann. *ad l. 20. C. de procurat.*

§. XXVI.

Ast enimvero istud (sc. quod per L. C. procurator dominus litis efficiatur) non indistincte accipi potest, si ^{Presuppo-} sistro tamen ^{mandato} enim sola litis contestatio dominum litis constitueret, ^{Principalis.} dicendum etiam foret, dominium litis transire in procuratorem, qui ignorante principali causam susciperet, & absque mandato litem contestaretur, quam quidem opinionem fovet Sichardus *ad l. 21. C. de procur.* Sed merito refutatus a Perezio *ad C. eod. n. 7.* quoniam cum procuratore, qui mandato destituitur, nullum subsistit iudicium. *l. 24. C. de procur.* & exceptio deficientis mandati perpetuam nullitatem inducit. Præterea litis dominium a principali in procuratorem transferendum est, non vero ex quasi contractu cum alio inito. Ideoque res ita habenda est. Ostensum iam supra *th. XXII. in f.* olim solenni quadam ratione procuracionem apud acta fuisse susceptam ^{voluntate principalis,} & ita serius introductum videtur, ut extrajudicialiter litis dominus constitueretur: præterea etiam in *th. XXIII. ex L. 4. §. 3. de alienat. iudic. mut. caus.* euictum est, ^{principalem} dominium litis in procuratorem ^{transfuisse,} ex quo inferri potest, primariam constituendi litis dominii causam petendam esse ^{ex facto ipsius principalis,} qui constituendo procuratorem ipsum olim litis dominum facere debebat. At vero sicuti in aliis rebus sola voluntas domini non transfert dominium, sed præterea ^{traditio} accedere debet; ita quoque in acquirendo hoc dominio litis ipsa ^{litis occupatio} necessaria videbatur, quæ per litis contestationem tanquam initium litis peragebatur, cum

cum ante illam nec lis esse videretur, nec iudicium *l. 30. ff. de iudic.* ibique Gothofr. Perez *ad C. tit. de L. C. n. 1. Rittershuf. ad Nov. P. IX. Cap. 16. §. 1.* Neque tamen litem contestari & quasi contrahere potuisset procurator, nisi ad occupandum hoc modo dominium litis ius habuisset, vt ita mandatum principalis sit instar causæ vel tituli, litis contestatio vero instar modi acquirendi huius domini, haud secus ac etiam in aliarum rerum dominio acquirendo *titulus & modus* requiritur, *l. 31. ff. de A. R. D. l. 20. C. de pass.* Videtur huc respexisse Paulus in *l. 32. de procural.* quando ait: *pluribus procuratoribus simul in solidum datis, occupantis melior est conditio, vt posterior non sit in eo, quod prior petit, procurator.* In hac specie singuli procuratores constituti erant ad litem, sed hætenus nondum domini facti, antequam *occupatio litis* accederet, quæ intelligitur fieri per litis contestationem. Gothofred. *ad d. L. 32.* Anton. Faber *in rational ad c. l. Brunne mann ad d. l. n. 1.* quod & iuri Canon. conuenit, *cap. 6. de procur. in 6.* Sic itaque non tam dominium litis inde eruendum est, quod cum aduersario quasi contraxerit, sed quod per L. C. ipsam litem occupet, suscipiat, & in se transferat procurator, voluntate eius, qui primario est litis dominus.

§. XXVII.

*Extraordi-
narius sa-
tisdatio.*

Extraordinaria ratio acquirendi domini litis constituitur in *satisfatione*, a defensore absentis constituta, *litæque suscepta.* Defensor est, qui sine mandato absentem defendit in iudicio, qui cum mandatum ad acquirendum dominium non haberet, constituendum fuit aliud medium, per quod illud suscipere posset, scilicet *satisfatio de rato, vel iudicio soluendo.* §. 2. *l. de satisd. l. 40. §. 3. de procurator.* Erat igitur *satisfatio loco mandati expressi*, sed tamen adhuc oc-

cu

cupatio litis deficiebat, & ita nondum dominium litis perfecte in eum translatum erat, licet Labeo hoc textu dicat, quod domini loco habendus sit: videlicet conferendi cum hac lege sunt alii textus, fuit enim hac de re ingens inter veteres I Ctos controuersia; an litem occupare, seu iudicium suscipere defensor, qui satis dedit, cogi possit? In *l. 43. in f. b. cum temperamento* hoc admittit Labeo: in *l. 45. eod.* vero Sabinus existimat, hoc casu Prætozem non posse cogere defensorem ad iudicium accipiendum, adeo ut ne quidem ex satisfactione conueniri possit, *si iustas causas habeat, cur iudicium accipere nolit.* Quod si itaque præter satisfactionem iudicium suscepisset defensor, iam dominus litis *plene* esset factus, & ita forsitan facilius cogi potuisset ad litem continuandam.

§. XXVIII.

Reliquum est, ut examinemus, an quibuscunque procuratoribus hoc dominium competat, & quidem, quod ad procuratores extraiudiciales seu mandatarios attinet, illos ipsa rei tractatione dominos negotii fieri existimat *Wesensbec ad ff. rit. de procurat.* & cum eo *Hahn. ibid.* Rationem inde deducunt, quod suscepta negotii tractatione res non amplius sit integra. Verum ex eo fictum aliquod dominium concludi nec debet, nec potest; non *debet*, quoniam fictiones ideo introductæ, ut ratio & dispositio iuris conseruetur, adeoque cum lex nemini alieno nomine agere, siue iudicialia negotia tractare permitteret, ad sustinendam hanc iuris dispositionem omnino opus erat, in procuratore aliquod dominium fingere. Sed quia negotia extraiudicialia, exceptis quibusdam casibus, per alium quemlibet expediri non prohibentur, adeoque nulla hic necessitas occurrit, conseruandi legem prohibitiuam, quæ

nuspi-

Anprocuratoribus extraiudicialibus tale dominium competit?

Negatur.

nuspiam extat, hinc etiam fictione, tanquam iure singulari, hic non est opus; neque *potest* etiam hic aliquod dominium fingi, quia fundamentum & causa, ex qua in iudicialibus hoc dominium deriuatur, in extraiudicialibus cessat. Non itaque ex eo, quod res desit esse integra, dominium aliquod negotii, sed hoc tantum deduci potest, quod tunc nec mandanti pro lubitu mandatum reuocare, nec mandatario eidem renunciare facile permittatur, §. 9. & 11. *I. mandat.* conf. Schilter. *Exerc. ad ff. X. eb. 51.* Allegant equidem dissentientes pro stabilenda sua sententia l. 38. §. 2. ff. de V. O. l. 2. ff. de stipul. serv. l. 5. §. vlt. ff. de constit. pecun. sed prima quidem lex plane nihil continet, quod illorum sententiam approbet, duæ posteriores de seruo loquuntur, qui quidem domino obligationem & actionem acquirit, sed non vi alicuius domini, sed potius propter fictionem vnitatis personæ serui cum domino, cui omnia sibi quocunque modo honeste obuentionia acquirit. *pr. & §. 1. I. de stipular. seru. §. 3. I. per quas pers. cuique dequiri.*

§. XXIX.

An Syndi-
cis?
affirmatur.

Porro an de Syndicis dominium litis predicari possit, diuersæ sunt Dd. opiniones. Affirmant communiter, ex ratione, quod a procuratoribus ad syndicos valeat consequentia, nisi disparitatis ratio manifesto appareat. l. 6. §. 3. quod cuiusque vniuers. nom. Hilliger *ad Don. Lib. XVIII. cap. 12.* Illustr. Dn. Stryk in *Vf. mod. ff. d. tit. §. 12. & 14.* vnde & tam in lure Civ. l. 30. C. de decurion. quam iure canon. cap. 7. & 9. X. de procar. procuratorum nomine veniunt, & quod hoc ipso facultas alium substituendi iis competat, Perez *ad C. tit. de proc. n. 2. 5.* Obstare quidem videtur l. 74. ff. de procurat. quæ prohibet actorem ciuitatis negotium publicum per procuratorem agere, cum itaque ea, quæ olim

olim per actorem expediebantur, postmodum per syndicos, quibus omnes vniuersitatis res commissæ, tractari cœperint, l. 6. §. 1. quod cuiusque vniu. nom. videri poterat, hanc substituendi potestatem non competere syndico. Sed recte notauit Anton. Faber ad d. l. 74. illam intelligendam esse de casu litis nondum contestatæ, vbi actori non magis ac simplici procuratori, cuius partibus atque etiam iuribus fungitur actor vniuersitatis, l. 6. §. 3. ff. quod cuiusque vniu. nom. substituendi facultas non competit, cum ipsorum industria electa sit, quam ob causam etiam, non facile, cum posset, Syndicum hoc iure suo uti debere, monet Ill. D. Stryk. in vs. mod. ff. d. l. n. 14.

§. XXIX.

Eadem quoque de tutoribus & curatoribus dicuntur in l. 8. & 11. C. de procurat. scil. quod ad exemplum procuratorum & ipsi post L. C. domini litis facti, alium procuratorem dare possint, cum ante L. C. non nisi actorem potuerint constituere. vid. sup. th. XXII. in f. quia eadem hic subest ratio, cum tutores & curatores omnia pupillorum & minorum negotia, tam extraiudicialia, quam iudicialia fideliter tractanda, in ipsa tutelæ constitutione in se suscipiant, adeoque, quantum ad illa, mandatariorum, quantum ad hæc, procuratorum vice fungantur. Fiunt vero domini litis absque præcedente mandato, quod alias supra exegimus, sed tamen ipsa in eos tutelæ translatio est loco mandati ad hanc causam, & subsequens litis occupatio per L. C. dominos litis eos facit.

§. XXX.

De nuncio tamen & interprete hoc dominium prædicari nequit, tum, quia hi ad actum tanti momenti, qualis nuncius est L. C., raro adhibeantur, tum quoniam, si vel maxime adnegatur.

D

adhiberentur, non *suo* tamen *nomine*, quod in domino litis præsupponebatur, negotium gerunt, sed tantum corporis sui ministerium præstant principali, adeoque *nuncius* est factim interpret voluntatis illius, qui eum misit, Ill. Stryk. in not. ad *Lauterb. p. m. 566.* consequenter non ipse contrahit, sed sententiam modo alterius alteri refert, neque etiam ipse obligatur: & vix concipi potest, quomodo L.C. per nuncium fieri possit, cum nomine alterius comparens in iudicio ibidemque actum magni momenti expediens, mandato se legitimare debeat, atque inde non nuncius, sed procurator est. *Lauterb. diff. de nuncio. th. 35.* Idem iuris est in *interprete*, qui tantum voluntatem vnus alteri exponit, *l. 1. §. ff. de V. O. Ill. D. Stryk. de act. for. inuest. Sect. I. membr. 8. §. 10. 11. 12.* & ita præsentiam domini supponit, cuius mentem in litis contestatione tantum iudici declarat, & aperit, adeoque ipse dominus præfens agit, litemque contestatur. vid. *Lauterbach in d. diff. de nuncio th. 4.* nec unquam fere contingere potest casus, vt quis litem contestetur mediante interprete, cum plerumque in scriptis proponi illa solet, vbi stylus curiæ consuetus obseruandus est.

CAP. II.

De

Variis effectibus domini litis.

§. I.

Dominium litis, subordinatum dominio causæ. **C**VM per domini in litis, quod habet procurator, dominium litis ipsius principalis in effectu illibatum saluumque maneat, illudque huic tanquam potiori subordinatum sit, & ab eo dependeat, hinc duplex dominium hic statuendum esse secundum principia ante iacta videtur.

a) prim-

a) *principale*, seu fundamentale & proprium dictum, quod dominus habet, β) *subordinatum* & fictum, quod in procuratorem translatum est. Cum itaque, vbi lis per procuratorem agitur, hæc duplex dominii ratio concurrat, Schilter *ad ff. Ex. X. th. 46.* multiplices quoque inde promanant effectus, quorum quidam *mandantis*, quidam *procuratoris* concernunt potestatem, qui proinde etiam ab inuicem probe secernendi sunt.

§. II.

Primum igitur videndum de effectibus dominii *Effectus ra-* tis, quod Principalis adhuc habet, licet procuratorem *tionis Prin-* constituerit. Hic enim, quia in effectu *causæ & rei in litem cipalis,* *de ductæ* dominus manet, adeoque, vti dictum, ab eo dependet fictum procuratoris litis dominium, potest (I.) Procuratori suo adesse eique assistere. *l. 69. ff. de procur. si scil. e-* *suo assistere.* iusdem industriam ac fidem suspectam habeat, ne ita obseruato iure stricto ipsi fiat iniuria, cum etiam extraneis, qui commodum vel incommodum ex controversia sperent, non prohibitum sit liti adesse. *l. 29. pr. ff. de inoffic. testam.* Hæc assistentia apud Romanos eo magis recepta erat, quoniam non facile procurator semel datus reuocari poterat; *assistere* autem non erat reuocare procuratorem, cum ita lis adhuc per procuratorem perageretur. Nec obstat, quod dicitur *in l. 5. §. ult. ff. commod.* non posse duobus in solidum unius rei competere dominium, nam ad hanc obiectionem iam supra th. XII. Cap. præced. responsum, cui hoc tantum addo, quod & in ipsa *legè cit.* hæc duo dominia, *causæ* scilicet & *litis* distinguantur. Nam Ictus dominum *causæ suæ* adesse non prohibet, non vero ait: dominum *litem* simul peragere posse, quæ probe separanda, monente A. Fabro *ad d. l. 69.*

D 2

§. III.

§. III.

*H. domini-
um cause,
penes ipsum
manet.*

Ex hac obseruatione nouus fluit effectus, quod (II) domini-
um cause vel rei in litem deducte in procuratorem
non transeat, sed ad principalem omne emolumentum
actionis redundet, quippe cuius nomine reuera & in effe-
ctu, seposita subtilitate & fictione iuris Rom., agitur. Do-
nellus *Lib. XVIII. cap. 12.* Equidem per L. C. res procura-
toris fieri dicitur in *l. u. pr. ff. de except. dol. mal.* E. eius do-
minium non videtur penes principalem ramanere. Ve-
rum enim vero hoc de *subtili & stricto iure* accipiendum
est, vti patet ex verbis seqq. *cit. l. quod procurator litem*
suo *quodammodo* nomine exequatur, ex quo apparet, non
absolute locutum esse Ictum, sed de antiqui iuris fictione:
constat enim ex toto iure, illud, quod *quodammodo* tale esse
dicitur, non denotare ipsam rei substantiam, sed tantum
cum re ipsa analogiam. *l. 6. ff. de donat. l. 22. C. de agric. &*
 censit. Nov. 48. pr. l. 63. ff. pro soc. l. u. pr. ff. quod iussu l. 21. §. 1.
de N. G. quin & præterea vocabulum rei generalissimum
est l. 5. & 23. ff. de V. S. neque adeo de rei in litem deducta
præcise intelligi debet; nam in effectu & proprie loquen-
dores & causa nunquam, nec post L. C. procuratoris fit,
sed intuitu huius semper est & manet aliena. Franzk. ad ff.
tit. de procur. n. 5.

§. IV.

*III. Inuito
procurato-
re transigit.*

Inde est (III) quod principalis in scio & inuito procu-
ratore cum aduersario possit transigere, cum & alias
hic persona & intentio mandantis potissimum in confi-
derationem veniat, & quicquid procurator agit in iudicio,
id in effectu nomine nō proprio, sed principalis fiat; deo-
que procurator domino transigere volenti obicem nullo
modo ponere potest, vtpote, cui liberum est mandatum
pla-

plane reuocare, & procuratorem alium ex iusta causa constituere *l. 17. ff. h. t.* At vero obiiciet quis, hoc non fieri posse, nisi causa cognita: *d. l.* sed respondetur, hac causæ cognitione nequidem opus est, modo omnes, quorum interest, consentiant; *l. 65. in f. ff. de procurat. l. 58. ff. de pact.* nimirum litigantes ipsi, quin imo consensus procuratoris tantum requiritur durante adhuc lite, non finita, quod contigit per transactionem, tunc enim etiam ipsius potestas expirauit. *Carpz. decis. 246 per tot. Brunemann ad l. 17. h. n. 3.* neque etiam obstat, per *L. C.* quasi contractum esse celebratum inter procuratorem & aduersarium, eumque adeo inuita altera parte dissolui non posse, imo procuratorem post *L. C.* plane litis dominum effectum esse: nam neutrum horum transactionem principalis potest interuertere, non quasi contractus litis contestationis, quippe qui in effectu magis ipsum principalem respicit, quam procuratorem, nec altera parte inuita, sed potius in transactionem consentiente a lite receditur, non etiam fictum *litis dominium*, quia per hoc verum, quod Principalis habet, dominium causæ non interuertitur, sed potius *causa* respectu procuratoris semper manet in effectu aliena. *conf. pluribus Carpz. l. c. vbi præiudicio hanc sententiam confirmat.*

§. V.

(IV.) Acquirat Principalis vi dominii litis per procuratorem actionem vtilem, & ipse etiam per eam obligatur. Duplex autem in lite actio occurrit, altera ex stipulationem vtilem *IV. Acquirat* *rit actio-*
nem vtilem
 tu, si procurator iudicatum solui a defensore rei stipulatus *per procuratorem*
 est, altera iudicati, ex quasi contractu, si ipse reus, aut defensor, vel procurator eius condemnatus est, *l. 27. 28. ff. h. t.* *tam actio-*
 Frankl. *ad ff. iir. de procur. n. 15. seqq.* simili ratione exce-

ptio rei iudicatæ nascitur, si procurator absolutus est. *l. 50. b. s. l. 11. §. 7. de except. rei iudic.* quæ reo proficit. E quidem hæ actiones procuratori directæ, sed sine effectu (nisi certo casu, de quo infra) principali autem vtiliter acquiruntur, competuntque *l. 27. §. f. l. 28. ff. b. e.* Donellus *lib. XVIII. cap. 18.* D. Hertius *de obl. mandantis & mandatarii contemplatu tertii th. 3. & 18.* & quidem sine cessione, tum quia Prætoriarum stipulationum ea est natura, vt per illas domino acquiratur, *l. 5. ff. de Prætor. stipul.* tum quia reuera hic principalis, non procuratoris res agitur & vtilitas spectatur. *l. pen. ff. si quis caution.* Si itaque directæ actio procuratoris penitus tollenda est, vt dicitur in *l. 27. in f. de procurat.* & vtilis domino tantum concedenda, multo magis, si dominus & procurator concurrant, atque simul agant, directæ excludenda, & tantum vtilis admittenda erit. *l. 28. ff. eod.* Nec obstat, actionem directam, tanquam pleniorē *l. 70. pr. ad Sc. Trebellian.* præferri debere vtili tanquam minori *l. 13. ff. de duobus reis.* Nam recte asserit A. Faber *ad d. l. 28. ff. b. fallere hoc,* si diuersæ sint personæ, quarum vni directæ, alteri vtilis competat actio, sic enim semper vtilem directæ præferri, ratione inque addit magis subtilem, quam concludentem, quia, inquit, *directam inutilem esse & inefficacem, nihil prohibet, vtilem vero inutilem esse implicat contradictionem,* vel vt simplicius dicam, quia actio vtilis ex summa æquitate inducitur, cuius potior, quam stricti iuris ratio est. *l. 90. ff. de R. l. l. 8. C. de iudic. conf. Dissert. sub Præsid. Dn. Friesen habitata: de actione directæ, vtili & contraria C. l. th. 15. p. 22. in pr.* Aliud est, si vni personæ actio tam directæ quam vtilis competat, sic enim nihil interest, vtra instituat *l. 47. ff. de neg. gest.* E contrario obligatio quoque ex facto procuratoris nascitur principali,

quam passi-
ve.

pali, si procurator mandato domini, vel ipse dominus pro eo cautionem de iudicato soluendo præstitit, vel si condemnatus fuerit procurator, tunc quidem actio directa secundum regulas stricti iuris contra procuratorem datur, quæ tamen inefficax est propter obstantem exceptionem. *l. 4. ff. de re iudic.* Dn. Hertius in *Dissert. de obl. mandant. tb. 18.* & ita quoque executio in bonis procuratoris fieri, aut illis arrestum imponi nequit, quemadmodum quoque idem obtinet in tutore condemnato nomine pupilli *l. 6. ff. quand. ex fact. tutor.* sed potius contra dominum utilis actio tum ex stipulatu, tum iudicati datur, *l. 4. pr. de re iudic.* quam ob rem Iustinianus a reo cautionem exigit, quod tempore sententiæ ferendæ ipse iudicio adesse velit. § 5. *l. de satisd.* III. Dn. Stryk. *Vf. mod. ff. h. n. 39.* Eadem & de syndico dici debent, cum in vniuersitatem iudicati actio detur *l. 4. §. 2. ff. de re iudic.* Diuersa ratio est, si quis procurator in rem suam datus sit, vel alienæ rei defensor vltro sine mandato domini ipse satisderit, hi enim ipsi dictis obligationibus & actionibus tenentur. *c. l. 4. Donellus Lib. XVIII. cap. 18.* ille quidem, quia ipsi omne emolumentum ex causa competit, adeoque reuera domini loco est, *hic vero*, quia ipsius factum domino non potest præiudicare, nemo enim per alium obligatur, nisi præcedat mandatum, vel sequatur rati habitio. Brunemann *ad l. 28. ff. de procurator.*

§. VI.

Quia in effectu Principalis nomine omnia aguntur, *v. mutar*
 permittit quoque ei Prætor (V.) causa id exigente, mutare *procurator*
 procuratorem, litemque vel in se vel in alium procurato- *rem.*
 rem transferre. *l. 17. ff. de procur. ne per occasionem sum-*
 mi

mi iuris iniuria fieret vero domino, retento procuratore parum idoneo. Donell. *Lib XVIII. cap. 17.* Equidem ante L. C. libera potestas est vel mutandi procuratoris, vel ipsi domino iudicium accipiendi *l. 16. cod.* sed non æque post L. C. nisi indultu Prætoris *c. l. 17.* unde, quia Prætores in iure stricto semper temperamentum excogitarunt, facile adducor, ut credam, demum beneficio Prætoris factum fuisse, ut domino hæc mutatio litis vi *domini cause* permessa fuerit, de quo infra plenius. Fieri autem debet translatio vel sine omni causæ cognitione, si consentiat aduersarius & procurator, *l. 24. ff. h. t.* vel hoc inuito, si iusta causa eiusque cognitio præcedat, quales referuntur in *l. 17. seqq. ff. h.* modo dominus ei prius refundat expensas, quas in litem fecit, alias enim habet ius retentionis *l. 25. in f. l. 26. ff. h. t.*

§. VII.

*VI. rationes
a procura-
tore exigit.*

Competit ulterius VI. domino ius exigendi rationes a procuratore, idque actione mandati, *l. 46. §. 4. h. t.* adeo ut procurator hic dolum & omnem culpam præstare teneatur *l. 11. & 13. C. mand.* & si cum aduersario colloferit, mandati actione ad interesse conueniri possit, *l. 8. §. 1. ff. mand.* Non solum autem vi huius actionis procurator ea tenetur mandanti restituere, quæ vigore mandati consecutus est, sed & quæ extra illud, & illius occasione ipsi obtulerunt, puta si per errorem aut iniuriam iudicis indebitum consecutus sit, *d. l. 46. §. 4. h. t.* Bachov. *ad ff. h. t. C. 7. n. 1. ea* vero, quæ dolo accepit procurator, domino non restituere debet, quia huius nomine non videtur accepisse: nunquam enim mandato facultas delinquendi continetur, quia nec rei illicitæ vllum mandatum esse potest. §. 7. *I. de mandat.* Hinc potius talia a fisco vindicari posse existimat Brun-

Brünemann. ad d. l. 46. propter l. 9. ff. de iure ffici, iuxta quam fisco in genere conceditur facultas vindicandi, quæ scelere acquisita sunt.

§. VIII.

Denique (VII.) exinde fluit effectus negatiuus, quod ^{Procurator} sc. procurator actio maximi præiudicii & unde totius cau- ^{ad actus} sæ euentus dependet, propria auctoritate neque ante ne- ^{magni præ-} que post L. C. peragere possit, nisi speciale mandatum ^{iudicii spe-} vel generale ad omnia negotia extensum habeat a prin- ^{ciali man-} cipali. Huc pertinent e. g. *transactio*, quæ prohibetur re- ^{dato opus} gulariter procuratoribus l. 7. C. de *transact.* l. 13. ff. de *pact.* ^{habet.} Syndicis, nisi administratio bonorum ciuitatis iis concessa, l. 12. C. de *transact.* tutoribus & curatoribus, nisi transactio tendat in utilitatē pupilli vel minoris. l. 46. in f. de *admin. tut. & cur.* l. 56. §. 4. de *furt.* eatenus enim domini loco habentur. l. 7. §. 3. *pro emt.* l. 27. de *admin. tut. & iur.* accedente ad meliorem securitatem in immobilibus alienandis decreto magistratus. l. 22. C. de *admin. tut. & curat.* Struu. S. I. C. Ex. VI. th. 55. Item *compromissum*, quippe in quo idem iuris est, quod in transactione arg. l. 35. ff. de *recept. c. 9. X. eodem.* Lauterb. *Comp. Iur. h. t.* præterea *iuramenti delatio* aut *delati relative præstatio*, quam procurator speciali mandato instructus, & tutor, vi concessæ ipsi per delatam tutelam bon. administrationis l. 17. §. 2. & 35. pr. ff. de *iure iur.* & Syndicus. l. 34. §. 1. *cod. arg. c. 4. de proc. in 6.* licite peragit. Neutiquam vero syndicus illud præstat, cuius loco seniores ciuitatis iurant, qui optimam facti notitiam habere præsumuntur. Carpz. *Part. I. Const. 13. def. 1.* Conf. Martini ad *Process. Sax. Tit. VII. §. 5. n. 13. seqq.* Item dicendum de iuramento calumniæ l. 2. §. 5. in f. C. de *iuram. propt. calumn.* cap. f. de *Iur. calumn. in 6.*

E

§. IX.

§. IX.

Effectus ratione procuratoris. (I) omnes actus iudiciales in ipsum diriguntur.

Hæc de effectibus domini litis intuitu *principalis*. Succedit dominium huic subordinatum, nimirum *procuratoris*, quod etiam non paucos, eosque insignes habet effectus, quos inter (I) est, quod durante litis tractatione procuratoris maior habeatur ratio, quam ipsius domini siue mandantis, hinc omnes citationes in procuratorem dirigendæ, omnes actus iudiciales cum ipso expediendi, & in eum sententia ferenda sit. *l. un. C. de susisdar.* Franzk. *ad ff. tit. de proc. n. 17. seqq.* Hahn. *ad Wesf. h. r.* unde sententia nulla est, quæ non in procuratorem, sed in ipsum principalem lata est, cuius persona in iudicio non fuit, *l. i. C. de sentent. & interloc.* Io. Petrus Surdus *conf. 99. n. 34. seqq.* Bernhard. Græuæus *lib. 1. concl. iii. n. 1. seqq.* Menoch. *consil. 415. n. 20. seqq.* (exceptis causis matrimonialibus & criminalibus, Brunnem. *ad l. i. C. de sent.*) transitum enim fecit lis ad personam procuratoris *l. 20. C. de procur.* Exinde noua fluxit conclusio in *l. 42. §. 6. ff. eod.* quod in iudicio familiarisc. plures heredes eundem procuratorem dare non possint, quoniam res expedi non possent circa adiudicationes & condemnationes, dum unus idemque procurator condemnandus esset, & absoluendus. Inde nunc porro est, quod etiam si principalis ipse suo procuratori in iudicio assistat, altera pars nihilominus petere possit, vt, ne in plures distrahatur aduersarios, adeoque nimis grauetur, citationes & decreta non principali insinuentur, sed soli procuratori. Brunnem. *ad l. 69. h. r.*

(II) *Post L. C. principalis citatus impune emanet, nec valet, quoniam*

§. X.

Ex quo consequitur (II.) quod omnes actus post litem a procuratore contestatam cum principali in iudicio gesti sint nullius momenti, nisi procurator, vel aduersarius non contradicant, quodque principalis in iudicio compare-

rere non teneatur, (exceptionem vid. infr. th. XVIII) & si ^{cum eo in} vel maxime citatus emanferit, nullius tamen contumaciæ ^{iudicio ge-} argui queat, non enim dici potest dolose emanfisse, qui ve- ^{ritur,} nire ne quidem debuit. Hinc in tali casu cautelam suppedi-
tat Cœpolla. *Cauel. 165.* vt aduersarius, si principalis post
L. C. in iudicio personaliter interuenerit, leuiter contra-
dicat, quo ipso fit, vt omnia, quæ sequuntur, irrita & inuali-
da sint, & inde aduersarius, si forte contra ipsum pronuncia-
retur, nullitatis querelam possit opponere, eo quod acta
in iudicio non gesta sint cum eo, qui litis dominus fuit, &
consequenter processus de integro sit inchoandus. Si-
chard. *ad l. 22. C. h. t.* Hæc cautela quidem rationi iuris con-
formis est, sed sub prætextu iuris alter fallit, decipitque, &
merito honesto viro tales cautelæ sunt fugiendæ, cuius fa-
rinæ sunt pleræque Cœpollæ cautelæ.

§. XI.

Ex his, quæ supra dicta, oritur (III.) effectus, quod, si ^{(III.) In 4.} procurator actionem famosam suscipiat, ipse quidem de- ^{atione fa-} beat condemnari, vt tamen hanc condemnationem effe- ^{mosa conde-} ctus infamiæ in procuratore non sequatur, *l. 6. §. 2. ff. de his* ^{mnatus non} *qui not. inf.* ^{fit infamis.} quia alieno nomine condemnatus est, sola enim
condemnatio non irrogat infamiam, sed causa condemna-
tionis, *arg. l. i. c. i. s. f. i. u. s. 22. ff. eod.* scil. delictum, procura-
tor autem hic nihil deliquit. Faber *ad d. l. 6. §. 2.* Neque etiam
principalis hoc casu infamia iuris notatur, quia non imme-
diatè, sed mediatè per procuratorem condemnatus est,
placuit enim prudentibus hoc casu mitiorem partem eli-
gere iuxta *l. 155. ff. de R. I. l. pen. ff. de poen.* licet infamiam facti
non penitus effugiat, cum, si non immediate, tamen per
indirectum condemnatus sit. Schilter. *Exerc. X. tb. 34.* Et hæc
etiam causa videtur, cur Imp. *in l. vlt. C. de iniur.* illustribus
personis in causis iniuriarum per procuratores litigare
per-

permiserit, ne, si condemnentur, iuris infamia afficiantur.

§. XII.

(IV) Dominus pro eo potest cautionem de iudicato solvendo interponere.

IV. Effectus domini litis in procuratore est, quod dominus pro procuratore suo cautionem de iudicato solvendo possit interponere *l. 8. §. 3. l. 15. ff. de procur.* Cautiones iudiciales datis fideiussoribus fieri solent *l. 1. ff. qui satisf. cog.* fideiussor autem est, qui pro alieno debito fidem suam mediante stipulatione interponit. *l. 1. §. 8. ff. de O. & A. pr. I. de fideiuss.* E. cum dominus iudicatum solvi stipulatus sit pro suo procuratore, *d. l. 15.* adeoque pro eo fideiussor sit, indicio est, hanc obligationem, sc. de iudicato solvendo veluti pro ipsius procuratoris haberi: cum pro procuratore suo fideiubeat, quod debitum intuitu fideiubentis domini quodammodo alienum videtur. Quia tamen in effectu in suam utilitatem fideiubet, hinc est, quod mulier, si pro procuratore ita cauerit, non iuuetur SCto Velleiano. *l. 3. l. 13. pr. l. 25. ff. ad SC. Vellej.*

§. XIII.

(V) per L.C. præoccupat litem præ reliquis conprocuratoribus.

Si plures procuratores in solidum dati sunt, & vnus eorum litem contestatus est, hoc ipso qui (V.) effectus est, eam præoccupat, & reliquos excludit, fitque solus dominus litis per præoccupationem *l. 32. ff. de procurat. cap. si duo de procurat. in 6. cap. 14. X. eod.* cum disertis verbis in *c. l. 32.* dicatur: *ut posterior non sit in eo, quod prior petit, procurator.* Quod si hic, qui litem occupavit, postea in ea persequenda impediatur, sed alium sibi substituat, hic substitutus reliquos conprocuratores itidem excludit, *d. cap. si duo* si tamen nemine substituto cesset in causa prosequenda, non potest deinceps eam reassumere, nisi & reliqui conprocuratores, qui illam ipsius loco antea susceperant, sint impediti. *d. cap.* hi enim alium sibi substituere non possunt, cum litem non sint contestati, id quod ius Canon. hic super-

peraddidit, de quo cap. seq. agendum est. Quam litis occupationem etiam obtinere putant iure Ciu. etiam si plures procuratores non *in solidum* sed *simpliciter* dati sint, quoniam cum hoc iure plures regulariter non admittantur coniunctim procuratores, singuli eorum *in solidum* dati censi debent, licet hæc verba in mandato non expressa sint. *l. 60. §. 2. ff. mand. l. 55. pr. de administr. tutor. Schilter. Exerc. X. th. 52.*

§. XIV.

(VI.) Inter Effectus dominii litis quoad procuratorem numerari debet, quod huius negligentia & culpa domino noceat, imo & contumacia, quæ ipsum processum respicit, Bachov. *ad Treutl. disp. IX. th. 12.* adeo ut de sum-tibus litis, quibus procuratores temere causam dederunt, non ipse, sed principalis conueniatur, *l. 78. §. 2. de leg. 2.* Aliud est, si contumacia non processum, sed Prætoris auctoritatem respiciat, hæc enim, tanquam delictum ipsi, non principali nocere debet, *propter l. 20. C. de pæn. l. 1. §. 2. ff. si quis ius dicenti.* Ne autem priori casu dominus damnum incurrat per negligentiam, dolum, vel culpam sui procuratoris, potest actione mandati contra ipsum experiri, ut eo nomine seruetur indemnis vid. *supr. th. VII. b.* Sed quid si procurator non sit soluendo? hoc casu si culpa ipsius quide admissum, per restitutionem in integrum: si dolo, ipso iure turum esse principalem existimat Hartm. Pistor. *Lib. 1. qu. 36. n. 7. Gail. l. 1. O. 45. n. 6.* quod tamen reprobatur Giphani. *ad l. 10. b. 1. n. 4.* cuius sententia etiam, quantum ad iuris rationem videtur retinenda, quia hic non adest causa in LL. approbata, ob quam maiores in integrum restitui possunt, & iniquum est, alienam culpam nocere ei, qui b. f. cum procuratore egit vel contraxit & imputet sibi

fibi dominus, quod tali negotia sua commiserit. *l. 10. C. de proc. ibique Gothofr. l. 23. in ff. de min.* Accedit dominium litis, quod talem restitutionem admittere non videtur. *l. 1. §. f. quando appell. sit. Confer. Hilliger ad Donell. Lib. XVIII. cap. 18. Frantzk. ad ff. h. t. n. 17. Struu. S. I. C. Exerc. VII. th. 35. Bernhard. Græuen, lib. 1. concl. 45. n. 13.*

§. XV.

(VII.) *fibi
acquiri a-
tionem di-
rectam acti-
ue & passivæ.*

Quia porro procurator, stricto iure omnia solus in iudicio agit, inque eum sententia ferri debet, ideo (VII.) fibi acquirit actionem directam tum ex stipulatu tum rei iudicatæ, idque tam actiue, quam passivæ, ita tamen ut neutro casu illa efficax sit *l. 28. ff. h. t.* sed procurator conventus exceptione doli se tueri possit, quia iniquum esset idem bis (a procuratore scilicet & principali) petere; agens vero eadem exceptione repelli queat, nam contra æquitatem agit, dum solutionem ab eo, quem liberare non potest, vult extorquere, *l. 16. de pact.* quæ res doli exceptionem solet inducere *l. 1. de dol. mal. except.* nisi sit in rem suam datus, aut vltro absque mandato ipse satisdederit, conf. *supr. th. V. h.* Vnico tamen casu utiliter actio iudicati directa procuratori competit, si scilicet de expensis litis & salario sibi satisfieri petat, & principalis soluendo non sit. *l. 30. h. t.* ibique Brunne mann. *l. 46. §. 6. h.* quia totum negotium mandati, vnde procuratoris obligatio descendit, est bonæ fidei, quæ suadet, neminem cum alterius damno fieri locupletiores. *l. 206. ff. de R. I.* quare etiam clausula indemnitatis mandatis inferi solet, ne videatur procurator, tanquam litis dominus sumtus quasi in rem suam facere debere. Schacher. *Colleg. Pract. tit. mandat. p. m. 158.* Prodest vero hoc ius procuratori contra alios principalis creditores, quibus ita præfertur, cum ei de iudicato satisfiat, quod vel ideo fieri

fieri videtur, quia habet actionem iudicati directam, quæ tamen intuitu principalis inefficax est.

§. XVI.

Præterea (VIII) vi huius dominii litis procurator (VIII.) *Po-*
potest alium substituere, quæ facultas eidem ipso iure seu test alium
 ex lege, adeoque absque speciali concessione competit. *L. substituere.*
8. n. 23. C. de Procurat. Berlich. P. II. dec. 274. n. 13. Equi-
 dem talem substitutionem a procuratore non proprio, sed
 procuratorio nomine fieri aiunt. *Carpz. lib. III. Resp. 24. n. 39.*
Berlich. P. I. concl. 27. n. 13. Sed tamen conceptus dominii
 litis hic fundamenti loco ponendus est, procurator enim,
 qua talis, substituere nequit, sed qua est dominus litis, & ita
 quodammodo *suo iure, & nomine proprio.* Sic quoque defen-
 sor rei statim ac cautionem iudicatum solui præstitit, sub-
 stituere potest, quia statim fit dominus litis. *Lauterbach in*
Dissert. de procurat. substit. §. 12. Hanc potestatem etiam tum
 syndico tum tutoribus & curatoribus competere supra
 monitum est, & licet obiiciat *Giphon. ad l. 74. ff. b. nomine*
ciuitatis neminem posse experiri, nisi qui ciuitatis decreto
constitutus est, & ita substitutum excludendam esse, qui
a Syndico datus est; recte tamen respondet A. Faber
ad d. l. omnino admitti substitutum, utpote qui non ciui-
tatis, sed syndici substituentis nomine litem persequatur.
Hilliger ad Don. Lib. XVIII. cap. 12. An vero talis substitutus
 per primum actum, quem in iudicio gerit, litis dominium
 & ipse consequatur, adeoque vi huius alium sibi iterum
 substituere possit? de eo non immerito dubitatur. Nam pri-
 mum actum a procuratore substituto gestum vim L. C. non
 habere recte monet *Bachou. ad Treusl. disp. IX. th. 3.* quia ra-
 tionem non conuenit, ut actus aliquis essentia plane diuer-
 sus ad inducendum magni momenti effectum pro L. C.
 ha-

habeatur. Præterea cum in effectu tantum de principa-
lis emolumento atque præiudicio quærat, hic vero de
dexteritate quidem substituentis, sed non de industria & fi-
de substituti certus esse possit. Carpz. III. dec. 297. n. 5. seqq.
& Proceff. Tit. V. Art. 5. n. 11. hinc ut etiam substituto alium
substituendi potestas competere possit, necesse est, vt illa
a principali in procuratorio eidem expresse data sit.

§. XVII.

(IX.) potest substitutum rursus reuo-
care, idque si res integra, absque nulla causa, si non, vt po-
te si iudicium iam in ipsum translatum sit, præcedente
causæ cognitione, quia nec domino aliter ius transferendi
litem a procuratore in se vel in alium competit, iam autem
procurator non potest plus iuris habere, quam is, a quo,
quicquid habet, accepit. arg. l. 54. de R. I. Lauterb. de substis
procur. C. VI. §. 5. Similiter evanescit potestas substituti re
integra, si procurator, qui proprio iure, vi litis domini
substituit, moriatur, quia resolutio iure constituentis ius
constitui etiam resoluti necesse est arg. l. 105. ff. de condit.
& demonstr. l. 16. quib. mod. usufr. amit. Lauterb. c. l. §. 3.
aliud, si ex speciali domini permisso substituit, ita enim
substitutio, quia magis a principalis persona dependet,
mortuo procuratore non evanescit.

§. XIX.

(X.) non licet eundem facile & sine iusta causa mutare, in-
terest enim tum aduersarii, ne eo invito iudicium varietur
per mutationem personarum. Mynsing. dec. IX. Resp. 89.
n. 6. & Lib. V. obs. 44. n. 5. Hilliger ad Don. Lib. XVIII. cap. 17.
Faber ad l. 17. ff. de proc. tum etiam ipsius procuratoris, qui
per L. C. litis dominium occupavit, ne iure quæsito de frau-
de-

(X) non pos-
est mutari
nisi causa
cognita.

detur. Hinc supra iam *th. VI. h.* dictum, satis probabile esse, quod ab initio procurator talis plane reuocari non potuerit, cum potestas reuocandi procuratorem demum ex iure Prætorio dependeat, quod contra jus strictum introductum est, adeoque illud in contrarium supponit. Ne itaque ex hac iuris stricti subtilitate detrimentum capiat principalis, ad quem in effectu omne commodum & incommodum actionis pertinet, & cui etiam factum procuratoris, negligenter forte causam tractantis, nocet, ideo permisit ei Prætor, si sufficiens causa. (puta, quod procurator cum aduersario colluserit, aut alio modo suspectus sit,) eiusque cognitio præcesserit, eum mutare, litemque in se transferre *l. 17. & seqq. ff. de procurat.* Præsupposita tali causa iusta, procurator *vi domini litis* non poterat contradicere, nam eo ipso suspectus fiebat, quod operam suam ingerebat inuito, præsertim cum ipsius non adeo interesset, an dominus litem in se transferret, nec ne. *l. 25. ff. eod.* Hactenus tamen audiendus est, si pudorem suum purgare velit, & se ab omni collusionis suspitione excusare. *d. l.* Hæ omnes ICTi ratiocinationes fluunt ex supposito principio de *dominio litis*, vi cuius procurator contradicere posse videbatur. Reuocato ita procuratore, ab hoc *translatio litis* facta esse dicitur, cuius dominus erat *l. 27. eod.* & quæ antea in ipsum fuerat translata. Vbi obiter notandum, tres referri a ICTis *litis transferendi modos.* 1) Si actio cedatur. *d. l. 27. §. 1. ff. h.* 2) si procurator reuocetur vel ex causa legitima, vel nulla, ipso tamen & aduersario consentiente. 3) Si in persona eius, in quem de nouo facta translatio, omnia repetantur & renouentur, quæ sunt ante gesta, quod postremum utile ad hoc est, vt, quando prior processus defectu quodam laboret, iste quasi vno momento hoc modo possit reparari. Bartol. *ad l. 23. C. de procur.* Sichard. *ad l. 21. C. eod. n. 8.*

§. XIX.

(XI) non nisi
si expresse
constitui po-
test.

Cum tota lis, eiusque directio procuratori manderetur, ideoque (XI) non nisi solenniter & expresse constitui potest. *l. 8. §. 1. b.* quia in iudicialibus, tanquam actibus magni momenti, expresse consensu opus est, hinc tacens ibi non habetur pro consentiente. Brunnemann. *ad d. l. 8.* Ex hoc concludit Ictus in *c. l.* inuitum procuratorem eum quoque habendum esse, *qui consensisse non probatur*, h. e. qui expresse non consensit, vt non sufficiat taciturnitas ad eum obligandum.

§. XX.

(XII) nec in
alia causa,
quam qua
ad Principalem
spectat.

Ex eodem fundamento, quia litis dominus debet fieri procurator (XII) non potest constitui, nisi in causa, quæ ad principalem pertinet, cuiusque liberam habet administrationem, nam cuius quis ipse dominium non habet, quomodo alterum eius rei dominum constituere poterit? *l. 54. de R. I.* Exemplum est in actionibus popularibus, in quibus ex parte actoris procurator dari nequit, *l. 42. pr. ff. de procur.* quia qui agit, non suum priuatum, sed populi ius tuetur, adeoque ipse procuratorio nomine agit, & consequenter substituere alium nequit, nisi per L. C. actio in ipsius bonis esse cœperit arg. *l. 12. pr. de V. S.* aut nisi non tam publicum, quam priuatum & proprium commodum defendat, *l. 45. §. 1. ff. h. t.* hætenus enim sapit naturam priuatæ actionis Bachou. *ad Wesf. h. t. n. 5.* Brunnemann. *ad l. 42. h. t.* E contrario, qui conuenitur populari actione, procuratorem dare potest, *l. 5. de popul. act.* quia hic propriam rem tuetur. Faber. *ad l. 42. h.*

§. XXI.

(XIII) non
datur regu-
lariter in

Inde (XIII) in criminalibus regulariter non datur procurator ex parte accusatoris *l. pen. §. 1. ff. de publ. iud.* propter

propter necessitatem inscriptionis. *l. 7. pr. ff. de accusat. quæ causis cri-*
in omni criminali persecutione obtinet. l. 12. C. de his qui ac-
cus. non poss. & quia non priuatum, sed publicum interesse
 actor persequitur; aliud vero obtinet, si criminis perse-
 cutio ad actoris interesse priuatum instituatur, ex gr. in om-
 nibus delictis, tam priuatis, quam publicis, si ciuilitur agatur
 vel ad pœnam pecuniariam *l. f. ff. de del. priuat.* Gailius
L. 1. de pace publ. cap. 10. n. 13. seqq. Illustr. Dn. Stryk. in *U. M. ff.*
rit. de procur. §. 4. Circa personam rei communiter distin-
 guunt, vt, si præsens sit, procurator pro eo non admittatur,
 nisi agatur ad pœnam pecuniariam, & quæ in talem con-
 uerti possit, vel aliam relegatione minorem. *l. 1. ff. an per*
alium caus. appell. Si absens sit, tunc si crimen non sit capita-
 le, vel ita capitale, vt tamen absens condemnari non possit,
 non admittatur procurator, cum litis executio frustranea
 euaderet, quippe quæ in procuratorem fieri non posset *l. s.*
de pœn. si vero possit condemnari, admittatur *l. 33. §. 2. ff. de*
procur. l. 3. C. de accusat. scilicet ad plenam innocentiae rei de-
 fensionem, nam ad causas absentiae & alias dilatorias ex-
 ceptiones allegandas in quouis crimine quilibet admitti-
 tur, non quidem vt procurator aut defensor, sed vt extra-
 neus iudici innocentiae argumenta suggerens. Ill. Dn. Stryk
 in *U. M. ff. h. t. §. 4. & seqq.*

§. XXII.

(XIV.) Inter effectus litis dominii refert Sichardus (XIV) *Ex-*
ad l. 21. C. de procur. quod exceptio deficientis mandati post ^{ceptio defi-}
 L. C. opponi nequeat, quoniam, vt addit ibidem, contra ^{cientis}
 dictionem inuolueret, si quis diceret: *tu es litis dominus* (scilicet ^{mandati}
 per L. C.) et: *tu non es litis dominus* (quia mandato es desti- ^{post L. C. op-}
 tutus.) Verum hæc contra rationem iuris asseri quilibet fa- ^{poni nequit.}
 cile videt, cum certum sit, exceptionem legitimationis in ^{quod tamen}
 quacunque iudicii parte, imo in ipsa executione opponi ^{negatur.}

posse, & si falsus procurator inueniatur, nullum plane iudicium, nullam controuersiam esse *l. 24. C. de procurat. Perez ad C. eod. n. 7. Carpz. L. 1. Corst. 1. def. 26.* & dominium litis non ex sola litis contestatione, sed praesupposita simul principalis voluntate, quæ colligitur ex mandato, deriuandum esse, supra iam demonstratum sit.

§. XXIII.

(XV) Tene-
tur princi-
palem in re-
conuentione
defendere.

Rectius huc pertinet (XV.) quod procurator actoris principalem etiam in reconuentione defendere teneatur. *l. 33. §. 3. seqq. l. 35. ff. de procur.* cum enim litis dominus sit, merito quoque connexa litis necessaria suscipere debet. Hoc autem tunc maxime obtinere videtur, ubi reconuentione simultaneo processu cum conuentione tractatur, & ita quasi pro vna lite habetur, neque enim per adhibitionem procuratoris rei conditio deterior fieri debet. Brunnemann. *ad l. 33. de procur.* Quod si vero procurator defensionem suscipere nolle, vel actio ipsi denegaretur, vt adeo officio suo plane renunciare necesse haberet, *l. 5. C. h. s.* vel si satisdederit, teneretur ex stipulatu ad id, quod interest, vel ad pœnam, si quæ in stipulatione comprehensa esset, Brunnemann. *ad l. 45. b. Struu. Euolus. controuers. h. t. th. 35. 2. 3.*

§. XXIV.

(XVI) Acto-
ris procura-
tor litem in
heredes
transmittit.
quod
sublatum.

Similiter (XVI) in procuratore actoris hic olim fuit effectus, vt litem ad suos heredes potuerit transmittere; quo facit Lex Iuliani in Cod. Theodos. *de procurat. verb. cum & procuratorem posse eum instituere, & ad heredes suos inchoata transmittere veteres Iuris voluerunt conditores.* Sed hanc transmissionem iam Theodosius & Valentinianus Imper. sustulerunt in *l. f. Cod. Theodos. d. t. notante Schiltero Exerc. X. th. 46.*

§. XXV.

(XVII) Cau-
sam in ap-

Notabilis porro est (XVII) effectus, quod procurator non

non tantum appellare, sed & appellationem prosequi te-
 neatur. *l. 18. ff. de appellat. l. 2. C. de procur.* Martini *ad Proc. prosequi te-
 Sux. Tit. III. §. 1. n. 180.* quod iudem ex dominio litis ortum *netur.*
 trahit. Equidem Wurmsfer. *Lib. 1. tit. 5. obs. 9.* restringit hoc
 ad casum, si ad omnes litis causas datus sit: qui autem ad
 vnam litem datus est, illum quidem appellationem inter-
 ponere, sed non prosequi debere contendit. Verum rectius
 contrarium tuetur Lauterbach. *in colleg. Pract. ad tit. de
 procurat. §. 65. per l. 17. C. de procurat.* cuius verba ad nudam
 appellationis interpositionem restringi non possunt, quod
 etiam euincit *l. 2. ff. an per al. cause appell. l. 31. §. 2. ff. de N. G.*
 teneur enim necessario appellare, & tanquam dominus li-
 tis causam ad finem perducere, quæ non est finita, si prouo-
 catum est. *l. 1. in f. ff. ad SCum Turpill. Conf. Gail. 1. Obs. 46.
 n. 3. Ill. Dn. Stryk in U. M. h. t. §. 43.* Nec vllibi dicitur, quod
 tantum interponere, & non prosequi debeat, sed potius
indefinite, quod prouocare debeat, quæ verba merito cum
 effectu intelligenda sunt. Idem etiam de curatore mino-
 ris asseritur in *l. 10. C. de apellat.*

§. XXVI.

Denique (XVIII.) inter huius dominii litis effe- (XVIII.)
 ctus numerari debet, quod, si postquam litem conte- *Mortuo*
 status est procurator, moriatur principalis, procu- *principali*
 rator causam nihilominus continuare possit, qui effe- *non expirat*
 ctus disertis verbis ex dominio litis deducitur in *l. 23. mandatum.*
C. de proc. Schilter ad ff. Ex. X. th. 46. Ill. Dn. Stryk. in Uf.
mod. ff. de procur. §. 40. Aliud hac in parte disposuit Ius Ca- *Limitatio*
 non. de Prælato, alioque Rectore ecclesiæ, quippe quo *in Procura-*
 etiam post L. C. mortuo expirat mandatum, & dominium *toræ Prælati;*
 litis, indeque & reassumptione opus est, & nouo mandato.
clém. vlt. de procur. Ratio huius dispositionis forsan esse po-
 tefst, quod Prælatus constituens procuratorem, non habeat
 ius perpetuum, & in hæredes transmissibile, sed tantum

a. ad vitam suam, adeoque plus iuris in procuratorem transferre non potuerit, sed sicuti eius morte expirat, ita quoque dominium litis in procuratore, quod ab eo dependet, statim expirare debet, arg. l. 31. ff. de pignor. Vnde idem dicendum quoque arbitror de aliis, qui ius temporale tantum habuerunt, & quorum morte illud quoque definit. De
 & *Syndico.* Syndico hæc quæstio inutilis videri poterat, cum casus existere non possit, ut vniuersitas naturaliter moriatur l. 7. §. f. quod cuiusque uniu. nom. si tamen civiliter moriatur vniuersitas, h. e. si propter delictum iure ciuitatis priuetur, necesse est etiam expirare Syndicatum. Ill. Dn. Stryk in annot. ad Lauterb. ad tit. quod cuiusque uniu. nom. in f. Neque enim videtur processus ceptus a Syndico continuari posse, quando collegium eam qualitatem, cuius intuitu eundem instituerat, per priuationem iurium ciuitatis exuerit, quia eo ipso simul omnia iura, adeoque & illud, quod inceptam litem habuerat, videtur amississe.

CAP. III.

Disquisitio de vsu practico domi-
nii litis.

§. I.

*Dominium
litis hodie
attendi
quidam no-
gant.*

Quoniam Iuris prudentia nostra est disciplina practica, adeoque, quæ in illa docentur, non nudæ tantum theoriæ gratia, sed ut ea ad negotia ciuilia quoque applicare sciamus, addiscenda sunt, ideo & in hac materia maxime videndum, an, & quem usum in praxi habeat doctrina de dominio litis. Verum eadem hic, quam supra c. n. de origine huius domini notauimus, occurrit Dd. non tantum varietas, sed & contrarietas. Quidam enim, ut Bachou. ad Westf. de procurat. n. 8. alique existimant, hoc dominium litis in praxi

praxi hodierna non attendi, sed procuratores non dominorum, sed nudorum saltem ministrorum seu vicariorum vice fungi, cum quo fere quoad verba consentit Schwendendörff. *ad Fibig. Part. 1. cap. 2. membr. 2. §. 6. n. 23.* Idem probare contendit Greenewegen *ad l. 22. & 23. C. de procur. adductis* in suam sententiam Argentæo, Mornacio & Autumno, quorum ille de Britannicis, hi de Gallicis moribus idem asserunt. Contrarium tamen placet Lauterbachio *Concl. for. Exerc. II. th. 10. Gail. L. 1. Obs. 74. n. 10. Berlich. quidam asserunt. P. 1. concl. 27. n. 13. Carpz. P. 1. c. 1. def. 22. n. 2. & aliis, quos vide apud Ill. Dn. Stryk. in Uf. Mod. ff. tit. de procur. §. 38. & Martini ad Proceff. Saxon. tit. XVI. n. 159. seqq.* qui suæ sententiæ rationem dant, tum quod ius Civile & Canon. hac in parte non reperiatur mutatum, & ita standum sit illius dispositioni *arg. l. 27. C. de testam.* tum etiam quod in variis LL. tam Imperii quam Provincialibus huius domini litis expressa fiat mentio, atque ad illud non semel prouocetur. v. g. in *R. I. de ann. 1507. rubr. wie sich procuratores &c. §. in dem die procuratores. ibi: nach Befestigung des Kriegs als Herren desselben. Rec. Deput. de anno 1600. §. 99. verb. in dem Fall contra procuratorem als dominum litis zu verfahren.* Conf. Martini *d. l. Tit. VII. §. 7. n. 84. & seqq.* vbi de iure Provinciali Pomeran. Würtemberg. &c. idem testatur. Verum cum multa sæpe dicantur ad rem illustrandam, quæ in effectu sese aliter habent, ideo vt in tanto Dd. dissensu eo certius quid constituere possimus, examinandi erunt singuli effectus, supra recensiti, & subinde inquirendum, quemnam hodie usum, & ex quo fundamento habeant, vt, his cognitis, eo facilius de ipsius domini litis hodierna obseruantia constare possit.

§. II.

Non autem sermo hic est de VII. illis effectibus domini litis quoad

principalem minii litis, quos *principali* supra attribuimus, cum de illis *ad hoc in y-* non controuertatur aut dubitetur, an hodie obtineant, *ridi sunt ob-* quin imo plerique contendunt, pinguiori hodie iure prin- *seruantia.* cipalem, ac quidem olim, gaudere debere, cum ipsius hodie & *lis & causa & actio* maneat propria, & de solo ipsius præiudicio agatur, vti ex infra dicendis patebit, quo etiam, quæ de acquisitione *actionis utilis*, & *facultate mutandi procuratorem* hic exponi possent, tanquam commodius ibidem tractanda, remitto.

§. III.

Sed effectus Principaliter de *procuratore*, & in quantum eius *do-* *ratione pro-* *curatoris* *hodie pa-* *rum obser-* *uantur.* *I) hodie vt* *plurimum* *in principa-* *lem senten-* *tia, citatio* *&c.* *dirigitur.* *Principallyter de procuratore*, & in quantum eius *do-* *minium litis* hodie attendatur, hic agendum est. Quod itaque ad (1) effectum *de concipienda in procuratorem sententia* attinet, illius vfus valde exiguus hodie superest, cum & iure Canon. ista legalis subtilitas non attendatur, sed, licet causa per procuratorem tractata fuerit, tamen principalis condemnari solet. *cap. 9. X. de probat.* quod etiam cum Camera, tum communis fere iudiciorum praxis, nulla exinde oriente nullitate, obseruat. Schilter *Exerc. X. tb. 35.* Gail. *L. 1. Obs. III. n. 2.* Bernh. Græven. *lib. 2. concl. 3. confid. 1.* Brunnem. *ad l. 1. C. de sent.* Equidem *R. I. de Ao. 1654. §. 99.* in contrarium allegari solet, ast hoc tantum casu sententiam in procuratores ferri iubet, si principali defuncto hæredum nomina ad Camera nondum sint relata, verb. *dafern die Erben annoch nicht nahmhafft gemacht worden*, quia hoc casu sententia alias in certam personam ferri non posset. Excipiuntur etiam *causa iniuriarum*, in quibus ad evitandam infamiam sententiæ in Camera aduersus procuratorem feruntur, teste Gailio *l. c.* quæ tamen cautela admodum infirma videtur Brunnemanno *d. l.*, cum consultius esset famam expresse referuare, id quod etiam semper fieri solet in dicasterio Ratisbonensi, vbi recantatio reo in-

iun-

iungitur. vid. Regensp. Stadt-Gerichts-Ordnung rubr. von Schmach-Handlung, verb. doch sollen die Wiederruffungen cum honoris reservatione geschehen. Quæ reservatio etiam, cum Germani in irroganda infamia Romanis benigniores sint, regulariter subintelligi solet, vti opinatur Schilter *l. c.* Simili modo etiam citationes in principalem dirigi solent, quem in finem generales citationes in summis tribunalibus introductæ. Illustr. Dn. Stryk. *Inrod. ad Prax. Cap. IV. §. 4.* Dn. Ludovici Einleitung zum *Civil-Proceß. Cap. X. n. 5.* quod & de pupillis & minoribus, licet sine tutore & curatore comparere nequeant, & de vniuersitate citanda verum est. Martini *ad Tit. 4. §. 1. n. 64. & 285.*

§. IV.

In (II) effectu duplex occurrit quæstio: 1) an actus cum In iudicio principali geri in iudicio sine nullitate possint post litem *comparens* a procuratore contestatam? quod omnino asserendum, *principalis* cum & quotidie ita fieri videamus, & transactionem *post L.C. nul-* (etiam iudicialiter) a principali valide fieri post L. C. *liter non agit.* supra demonstratum sit; hinc & in patria omnia scripta, quæ in iudicio à procuratoribus proponuntur, ab ipsis partibus, si præsentibus sint, & scribere sciant, subscribi debent. 2) An inuitus citari possit, & comparere teneatur is, qui procuratorem constituit? quod ordinarie negandum est, cum principali, licet citato, nihilominus per procuratorem comparere liberum sit, quæ facultas etiam quandoque in citatione exprimitur, prout in patria communiter obseruari solet, *vi Ordinationis Dicafterii Ratisbon. rubr.* wie denen Abwesenden verkündt werden sollte. verb. die Geladene erscheinen, oder jemand an seine statt mit vollmächtiger Gewalt schicken soll. Exceptio tamen est, si præcise ipsius principalis præsentia requi-

quiratur, vt in caulis *matrimonialibus*, *criminalibus* gra-
uioribus, *cambialibus*, *mercatoriis* &c. vbi etiam vox
persönlich citationi inferi solet, tunc enim non per, bene
tamen cum procuratore comparere potest. Martini *Tit. 4.*
§. 1. n. 206. seqq. cuius rei ratio tamen non inde petenda
est, quod procurator fit litis dominus factus, sed potius
ex *naturâ mandati*, cum procuratorem ideo constituerit,
vt suo (principalis) nomine causam perageret, & iudi-
ciales actus loco sui expediret, quâ constitutione tamen
sibi ipsi facultatem non ademit in iudicium veniendi, si
necessitas id exigat, vel ipsi commodum sit, cum procu-
rator tantum quasi in subsidium datus censeatur.

§. V.

3) *In caulis in iuriarum* Tertium effectum de condemnando procuratore in cau-
sis iniuriarum, adhuc quidem obseruari tradit Wesenbec.
procurator adrit. de his qui not. inf. sed monet Gail. *L. I. obs. iii. n. 23.*
hoc in arbitrio iudicis positum esse, & pro qualitate atque
condemna- hoc in arbitrio iudicis positum esse, & pro qualitate atque
sur in Ca- atrocitate iniuriæ æstimandum, & ita in Camera seruari.
mera, sed Cæterum hac restrictione plane non videtur opus, sup-
non in uni- posita famæ reservatione supra *th. 3.* ex Schiltero addu-
uersum. ctâ, sed indistincte in principales ferri potest sententia,
quod & in plerisque iudiciis fieri solet; vt pote qui, etiamsi
procurator esset condemnatus, facti infamiam tamen, &
aliquam maculam apud graues & honestos viros non eui-
tant. Schilter. *Exerc. ad ff. X. th. 34.*

§. VI.

4) *Princi-* Nec magis etiam IV. effectus Quod dominus pro suo procura-
palis pro tore satisdare possit, hodie attenditur, cū cautionū alia plane sit
ratio, ac quidē olim fuerat. Nā reus hodie, cessante priuata in i9
suo procu- vocatiōe, cui9 intuitu olim interponebatur cautio iudicio listi,
ratore non caueri, nisi de fuga suspect9 sit, aut pacto se ad cauti-
cauet. onē præstandâ adstrinxerit, vel bona sua dilapidare incipiat. Ill.
Dn. Stryk. *V. M. ff. tit. qui satisd. cog. §. 23.* quin vtraq; pars, modo
im.

imobilia sub eo iudice, corā quo litigatur, possideat, a cautione immunis est. Multo minus hoc casu procurator tum actoris tum rei cauet, modo sufficiens mandatum habeat & legitime constitutus sit, alias, si mandatum sit insufficiens, sine cautione de rato non admittitur, Dn. Hopp. *ad §. 3. l. de satisd.* Sin vero litigantes bona imobilia non possideāt, exigitur cautio à procuratore eadem, quā a principali. Ill. Dn. Stryk *Inrod. ad Prax. Cap. XI. n. 6.* vt ita quidem hodie quandoque casus existat, vbi procurator cauet loco principalis, non vero vbi principalis *pro suo procuratore*, sed vbi cauere debet, *pro se* cauet.

§. VII.

Exigua etiam nec vniuersalis obseruantia hodie est (V.) esse *1) Hodie non plus, quod procurator per L. C. præ reliquis litis occupet.* Ut enim ta-
semper per
ceam, in Camera plurium procuratorum constitutiōe plane non L. C. occu-
admitti *Ord. Cam. P. lit. 9. n. 1.* quod etiam in *Regensp. Stadt. Ge. patur lit*
richs. Ordn. rubr. von der Procurations Amt, cautum est. ne regula. à procura-
riter plures vno procuratores ad litem admittantur, verb. *es solltore exclu-*
hinsföhio mehr nicht denn ein procurator einer Parthey in einerley Sache *sis reliquit.*
procuraren, reden und rathen etc. Ita Jure Can quædam mutatio in hoc
iuris articulo facta videtur. Nam *in c. si duo 6 de procur. in 6.* clare dis-
positum; si plures procuratores sint constituti non adiecta expresse
clausula *in solidum*, vnum absque altero non admitti, quod si clau-
sula hæc expressa sit, tunc illius melior conditio esse dicitur, *qui per*
L. C. negotium primitus occupauit. Post occupationem autem *hujusmo-*
di, addit Pontifex, *alter se intromittere ne quibus alterius, cū ille litis*
dominus sit effectus. In qua dispositione retinuit rationem Juris Rom.
si clausula adiecta *in solidum*, quamuis etiam absque conceptu do-
minii litis eadem decisio locum habeat, secundum regulam iuris
vulgatam: *In pari casu melior est ratio occupantis*, vt sic ne quidem
hoc casu in praxi recurrendum sit ad dominium litis. Quod si vero
sub Clausula: *samt und sonders* constituti, licet hæc etiā obligationē
in solidum contineat, tamen simultaneam primario admissionem
infert, nec, nisi de legitimo impedimento constat, alterū excludit.
Schilter. *Ex. X. th 5. & 55.* Ill. Dn. Stryk. *Uf. mod. ff. iii. de procur. §.*
26. 27. Eadem etiam in Syndicis obtinere videntur, vt & in tutori-
bus atque curatoribus, quos omnes moribus magis coniunctim ad-
mitti, vt præoccupationi locus inter eos esse non debeat, existimat
Schilter. *l. 2.*

§. VIII.

6) *Hodie
procuratoris
contumacia
domino non
nocet.*

Pergo ad examen VI. effectus, vbi animaduerto, hodie contumaciam procuratoris, quantum ad processum, domino in effectu non nocere, nam aut *dolo* aliquid neglectum, quo casu ipso iure tutor est dominus, quod iam Ciuili Iure obtinuisse supra dictum est; aut *culpa*, & tunc hodie restitutio in integrum domino non deneganda est, quod plerique concedunt, si procurator soluendo non sit. Carpz. *Proc. Tit. V. art. 7. n. vlt. & XVII. a. 3. n. 18.* Ratio est, quia non propria seu aliena culpa neglecta sunt fatalia, quæ vt alteri tantum detrimentum, sc. iacturam bonæ litis afferant, iniquum videtur, Faber *ad tit. 3. def. 3.* imprimis cum mandanti nihil imputari possit, postquam hodie non raro procuratores autoritate publica constitui solent. Carpz. *III. resp. I. n. 4.* Imo si dicendum, quod res est, ordinarie restitutioni locum dandum esse existimarem, nam ut ut obiciant, dominum contra procuratorem agere & ab eo interesse consequi posse, hoc tamen plerumque vanum & inane est, partim quia vt plurimum frustranea in effectu actio est contra procuratorem, dum non dicam difficillimum, sed fere impossibile sit, interesse suum propter dubium & incertum litis euentum docere: partim etiam quia hoc modo lis ex lite oritur, quod per talem restitutionem in integrum præcauetur, nec aduersarius etiam inde læditur, vtpote cui expensæ refunduntur, quin potius hic notorie lucrum consequeretur cum alterius iniuria, si non argumentorum ponderibus sed solo exigui temporis lapsu victoriam consequi vellet, quod non ferendum est. Struu. *S. I. C. Ex. VII. th. 35.* & hunc in modum iudicari esse refert Mauritius *de restit. in int. c. 407.* conf. Wincoyii *dissert. de restit. aduersus procur. per tot. bi.* hanc sententiã lati⁹ defendit; quin quod in Camera procuratores expensas ipsorum culpa factas de suo præstare, nec a clientibus easdem repetere possunt. *Ord. Cam. P. I. tit. 21. n. 23. & P. III. tit. 50. n. 7.* vid. Martini *ad Proc. Sax. Tit. VII. §. 1. n. 51.* vbi hoc etiam in aliis iudiciis obseruari tradit.

§. IX.

7) *hodie soli
principali
acquiri.*

Cessat etiam in hodierna praxi (VII), isque antiquo iure primarius domini litis effect⁹, scil. *quod procuratori direct⁹a principali tantum utilis ex iudicato actio acquiratur.* Cū enim antiquis formulis

lis, quibus apud Rom. hæ actiones distinguebantur, non vtantur *cur actio in-*
amplius, merito hodie etiam inter has & illas in effectu nihil inter- *dicari.*
est, sed indistincte domino per procuratorem etiam sine cessione a-
ctio acquiratur, procuratori vero nulla competit, quippe cui iam ve-
teri iure directa actio in vniuersum cum effectu denegabatur, & so-
lum verbis non re ipsa ad iudicabatur. Schilter Ex. X. ib. 50.

§ X.

Quoad VIII. effectum sunt quidem, qui facultatem substitu- *§ hodie sub-*
 endi procuratori hodiernum tanquam effectum dominii litis attri- *bitur pro-*
 buunt, ut Gailius *Lib. I. Obs. 74. n. u.* & Blumius *Proceff. Camer. tit. 67.* *curator, si id*
n. 12. allegati ab Illustr. Dn. Stryk. in Us. Mod. ff. h. t. §. 39. Verum hoc *ei in man-*
 in iudiciis Saxon. & passim aliis, non obseruatur, vbi procurator *dato con-*
 nec ante nec post L. C. substituere potest, nisi in mandato hæc ei po- *cessum.*
 testas a Domino expresse concessa fuerit, *Carpz. tit. V. art. 5 n. 4. &*
6. & Lib. III. tit. I. resp. 6. n. 23. Martini Tit. VII. §. 7. n. 98. hinc sub-
 stitutus ad sui legitimationem non tantum substitutionem a procu-
 ratore factam, sed & *mandatum* principalis vel *tutorium, curatorium*
 aut *Syndicatus instrumentum*, in quibus hæc clausula *de substituendo*
 continetur, exhibere debet, *Carpz. Proc. d. l. n. 33.* Insuper in Ca-
 mera præter hanc potestatem substituendi, opus est etiam præscitu
 principalis *Ord. Cam. P. I. tit. 20. n. 1.* quin & is statim in mandato sub-
 jungere debet substitutum, qui in casum mortui procuratoris li-
 tem suscipiat continuandam, quod clare provisum in *R. F. de ann.*
1654. §. 100. verb. sollen instünftig die Partheyen schuldig seyn,
gleich zu Eingang des Rechtsstandes den procuratorem einen sub-
stitutum, (jedoch ohne Bestallung, und allein dahin, bis sich
der Fall begiebet) beyzuordnen, &c. quo ipso hic effectus dominii
 litis hætenus in totum per legem publ. abrogatus est, conf. Martini
Tit. VII. §. 7. n. 73. 74. Illustr. Dn. Stryk. U. M. h. §. 30. Nec obft. *R. J. de*
ann. 1507. rubr. wie sich Procuratores &c. §. in dem die Procuratores
&c. vbi ius substituendi adhuc ex L. C. deducitur. Verum nouiori-
 bus legibus & quidem tum *Recessu Imp. de ann. 1654.* tum variis lo-
 corum ordinationibus, tum ipsa praxi ei similiter derogatum, vti
 ipsi iuri Romano.

§. XI.

9) *reuocatio
substituti
hodie à
mandato
dependet.*

Ex quo formari potest iudicium de effectu nono, scilicet hodie *reuocationem substituti* itidem non nisi *ex voluntate principalis fieri posse*. h. e. si principalis in mandato ei etiam hanc facultatem concesserit, quod etiam iure Canon. iam prouisum in *c. 3. de Procur. in 6.* quia, quicquid iuris in constitutione, idem etiam in reuocatione esse debet. Similiter mortuo procuratore non expirat potestas substituti, utpote quæ magis a principali dependet, quam a procuratore substituentè, Carpz. *Proc. Tit. V. art. 6. n. 41.*

§. XII.

10) *hodie li-
bere reuo-
cari potest
procurator.*

Circa decimum effectum sc. *reuocationem procuratoris*, libera hodie domini potestas est; licet enim ei tam ante, quam post L. C. reuocare mandatum, Groenewegen *ad L. 2. C. de procur. Martini tit. VII. §. 7. n. 98. & 115.* nec opus, ut huius reuocationis causa proponatur, de superque cognoscatur, neque enim hoc Ius Canonicum in *c. 4. & 13. X. de Proc.* requirit, sed tantum vult, ut facta reuocatio & iudici & aduersario insinuetur, ut de hoc utriusque constet. Nec etiam vult contradicendi habet aduersarius, cum ipsius nihil interfit, quocum procuratore litiget, cessante quippe hodie ex L. C. olim deducta quasi contractus subtilitate, modo persona principalis non varietur. Neque porro ipse procurator ius quæsitum ad processum habet, sed si principalis ei ratione expensarum & salarii satisfecerit, reuocationem mandati expressam non magis impedire potest, quam tacitam, quæ fit per transactionem super lite factam, de quo supra dictum.

§. XIII.

11) *hodie ex
parte pro-
curatoris
tacitus con-
sensus suffi-
cit.*

Circa effectum vndecimum puto, distinguendum esse inter Procuratorem & principalem. Cum enim causam alienam suscipere, non exigui momenti negotium sit, ideo *ratione principalis* patientia sola hodie itidem non est loco mandati, nec quisquam regulariter, nisi expresso mandato sese legitimare possit, in iudicio pro alio admittitur. Quod autem aliquando mandatum præsumtum sufficit, ad exceptionem pertinet. Sed in *procuratore* aliter se res habet, in quo tacitam voluntatis declarationem ad munus hoc suscipiendum sufficere statuit Ius Can. in *Clem. I. de procur.* quam dispositionem etiam praxis approbat, Wissenb. *ad ff. h. tit. n. 3.* & alii apud Ill.

Dn.

Dn. Stryk *in II. M. b. § 28.* citati: censetur autem procurator tacite voluntatem declarasse, si literas principalis una cum actis transmissis sine contradictione acceptaverit.

§. XIV.

Effectus duodecimus nihil utilitatis hodie præstat, cum a. 12) *hodie in* ctiones populares moribus nostris eam qualitatem non amplius ha- *popularibus* beant, quam moribus Rom., sc. ut a quolibet inffitui possint, sed com- *action. pro-* muniter fiscalis agit publica autoritate constitutus. Ii. Dn. Stryk, *curator ad-* *in not. ad Lauverb. tit. de popul. act. p. m. 100. inf. imo si vel maxime a mittitur.* priuato in iudicium deducuntur, hoc tamen non fit nisi per *modum* *denunciationis*, ut ita sumtus litis euitentur. Schilter *Ex. XLIX. th.* 58. 59. Ergo quæstio hodie otiosa est, an procurator in his admitti queat.

§. XV.

Exiguum quoque usum habet decimus tertius effectus *de non 13)* *In crimi-* *admittendo procuratore in criminalibus*, quia enim moribus nostris *nalibus ad-* cessat inscriptionis necessitas, pro accusatore admittitur procura- *mittitur* tor, modo de injuriis & expensis caueat, vid. *Const. Crimin. Carol. V. procurator* *art. 12. verb. der Ankläger oder sein Gewalthaber.* Illustr. Dn. Stryk, *ex parte ac-* *U. M. tit. de procur. §. 4. Martini Tit. VII. §. 1. n. 58.* Circa personam *cusatoris;* accusati eandem distinctionem obseruari tradunt in praxi, quæ su- *non accusati* pra adducta est, ut sc. in causis, quæ poenam pecuniariam aut, quæ *in causis ca-* in talem facile conuerti potest, *habent*, admittatur procurator, in *pit alibus* *is* vero, quorum poena est capitalis, non admittatur (nisi pro ab- sente non tanquam defensor, sed ut extraneus iudici innocentia argu- menta suggerat) vid. Illustr. Dn. Stryk, *b. n. 10.* Martini *d. l. cuius* rei ratio tamen non *in dominio* quodam *litis* quærenda, sed in ipsa natura processus criminalis, quoniam responsio ad articulos inquisi- tionales, confrontatio, territio, tortura, sententia condemnatoria executio in persona procuratoris exitum habere non possunt, adeoque ipsius inquisiti præsentiam requirunt, ubi autem non occurrit hæc necessitas, ut in criminibus leuioribus, ibi etiam licite procura- tor interuenit.

§. XVI.

Ille porro effectus, quem supra XIV. loco recensui, quod post L. 14) *exceptio*

deficientis mandati C. exceptionem deficientis mandati opponere amplius non liceat, ibidem iam reiectus est, nec in praxi etiam attenditur, vbi legitima-
semper op- tioris exceptio in quacunq; iudicii parte etiam in executione,
poni potest. quia iudicium retro nullum, opponi potest. Martini *tit. 9 §. 1. n. 167.*
15) Procura- Neque etiam decimus quintus effectus sc. *quod procura-*
tor Domi- *tor dominum in reuentione defendere debeat*, licet adhuc hodie
num recon- superfit, dominium litis pro fundamento agnoscit, sed potius natu-
rentum de- ram processus & mandati. Si enim procuratori ad litem dato omnia
ferendū de- illa mandata censentur, sine quibus ipse mandatum exequi nequit.
bet ex natu- arg. l. 2. ff. de *jurisd* merito quoque mandatum ad reuentionem
ra mandati habere v. decur. Et hinc sententia Struvii in *S.I.C. Ex. VII. th. 35.* con-
 trarium asserentis de moribus Saxoniciis intelligenda, secundum
 quos reuentionio demum finita conuentione suscipitur, adeoque
 superior ratio cessat, uti monet L. B. de Lynker in *Anal. ibid.*

§. XVII.

16) Appella- Decimum sextum effectum *de transmissione litis in heredes*
tionem in- *procuratoris* iam olim exoleuisse supra traditum. Quantum ad XVII,
terponere *quod procurator causam in secunda instantia tractare debeat*, videtur
teneretur pro- hodie, iuxta *cap. pen. X. de procurat.* quod in praxi receptum est, pro-
curator, non curator tantum ad appellationis interpositionem teneri, non etiam
prosequere- ad prosecutionem. Lauterbach, *Comp. iur. tit. de procur. in E.* Illustr.
gulariter, Dn. Stryk. *U.M.b.t. §. 43.* nisi sententia sit interlocutoria aut procura-
nisi velit. tor ad omnes lites datus. Lauterbach *ibid.* Si tamen velit, admittitur
 etiam ad appellationis prosecutionem & iustificationem, licet in
 mandato in genere tantum appellationis facta sit mentio. Carpz.
Proc. Tit. V. art. 1. 73. 74. & XVIII. art. 2. n. 15. seqq. Quin etiam admittit-
 tur quandoque ipsa appellatio a procuratore interposita sine omni
 mandato, si sc. eam nomine principalis interposuerit, eoque condi-
 tionem ipsius meliorem reddiderit. Idem *d.l. 7. & seqq.* modo prin-
 cipalis eam intra decendum rati habeat, *n. 18. & 19. ibid.* Simili quo-
 que ratione pupillorum, minorum, aut vniuersitatis appellationem
 sine mandato ab actore & syndico interpositam in Senatu appellat,
 admittam esse tradit *n. 11. & 12. ibid.*

§. XVIII.

18) hodie Quantum deniq; ad XVIII. effectum, *morte principalis post l. c.*
morte man- *procuratoris potestati non expirare*, eū in praxi æq; non obseruari cō-
dantis ex- flat, cū procurator etiam si velit, mortuo mandante ad litē continuā-
pirat po- dā nō admittatur, sed reassumptio processus non obstāte L. C. exigatur

Illustr. Dn. Stryk. *U. M. h. s. n. 41.* Schilter. *Ex X. th. 47.* nisi quoad uni-
 cum casum, quem excipit *Lex Publ. in Rec. Deput. Spir. de ann. 1600. § curatoris,*
Tachdem auch, ut, quando iam definitiue in causa conclusum, reat-
 nifi in man-
 fumptione opus non sit, sed sententia in procuratorem feratur, quia *data hære-*
 fcil. hic nullæ amplius litigantium partes sunt, sed conclusio in cau-
 dum facta
 fa, iuxta vulgatum, ipsis os claudit, adeoque non opus est citari hære-
 mentio.
 des ad reassumptionem processus, ubi nihil interest, an ipsi adsint, an
 procurator, neque præiudicium eis exinde contingit. Ut itaque
 hæc reassumptionis difficultas & prolixitas euitetur, disposuit R. I. *de*
ann. 1654. §. 99. ut mandatis semper *clausula hæredum* inseratur, ad-
 eo, ut eius omissione ipsum mandatum vitari asserat Blum. in *Pro-*
cess. Cam. iii. 67. n. 73. quæ clausula in mandatis prætorum per
 verba: *Unsere Erben und Erbenahmen*, in syndicatus instrumentis
 per *Unsere Tachfolger* exprimi solet, Martini *Tit. VII. §. 7. n. 24. seqq.*
 quod etiam obseruatur, si Ecclesia apud Protestantés aliquem consti-
 tuit ad lites pro se tractandas, hic enim non ab administratore pro-
 curator (quod iure Can. obtinere supra monitum) sed ab ipsa Ec-
 clesia, quæ vt vniuersitas consideratur, syndicus constituitur, adeo-
 que illius potestas, cum vniuersitas naturaliter non facile pereat,
 etiam raro hoc modo extinguitur.

§ XIX.

Ex quibus omnibus tandem concludo, quia vel nulli amplius an-
 Concluse
 tiqui dominii litis effectus in praxi hodierna vel paucissimi super-
 sunt, & hi ipsi non hanc iuris Rom. subtilitatem, sed aliam rationem,
 naturam puta processus vel mandati, vel æquitatem pro fundamen-
 to agnoscant, exiguam etiam vel nullam vtilitatem hoc dominium
 litis hodie præbere, cum non necessarium sit, fora nostra, intuitu
 Rom. alias simplicissima, otiosis subtilitatibus & fictionibus, quæ ta-
 men vsu destituantur implere, & iurisprudentiam Practicam adhuc
 reddere difficiliorem. Neque obstat, quod in praxi nonnunquam
 provocetur ad *dominium litis*, & Dd. Aduocati, Iudicesque illud in
 ore habeant, cum a dici ad esse non valeat consequentia, & proinde
 non ex vulgatis assertis, sed ex ipsa rerum indole verisque ratio-
 nis causæ sint æstimandæ. Ne vero videamur otiose de *dominio*
litis, tanquam non-ente disputasse, subiungamus, vel hoc v-
 sum habere, quod ostenderimus, dominium litis in pro-
 curatore hodie nullum vsum habere.

S. D. G.

CLA-

CLARISS. DN. RESPONDENTI

S. P. D.

PRÆSES.

Inter tot themata, quæ publicis dissertationibus excuti solent, paucissima vt plurimum deprehendimus, quæ ex genuinis antiquitatis Rom. fontibus, prout interpretem iuris decebat, explicari, & ita pristino suo nitori restitui solent; quod quidem ex vana illa persuasione ortum traxisse videtur, quod ius nostrum non ex antiquis fabulis, sed ipsis rerum argumentis, a discendum esse crediderint. Vt vero lubens concefferim, ad ipsa rerum argumenta principaliter respiciendum esse, vt non iura obsoleta vnice addiscamus, & quæ aliquando vsum præbere possunt, omittamus; nihilo minus tamen plura huiusmodi in praxi occurrunt, quæ minus recte intelligi & diiudicari queunt, nisi etiam antiquitatem Rom. in subsidium vocemus, quæ proinde a genuino iurium cultore minime negligenda est. Ostendisti id ipsum, doctissime Respondens, hac disputatione summa industria a te elaborata, & ita ex antiquitate Rom. enucleata, vt, quæ in ea desiderari, quæ deesse possint, reperire non adeo potuerim. Fum enim hæcenus tenuisti cursum studiorum tuorum, vt non nisi vtilia, solida & quæ eruditionem egregie ornant, secutus fueris; inter quos labores ita optime adornatos quoque præfens hæc disputatio tua nata est. Non permittit modestia tua, vt ulterius in laudes tuas excurram, cum non opus sit verbis, vbi rerum testimonia adsunt. Gratulor itaque tibi de hoc secundo industriae tuæ specimine, Patri tuo Optimo, de filio tam dignissimo, denique Patriæ, de ciue ad maximam spem educto, nihilque magis in votis habeo, quam vt Deus, summus ille rerum arbiter, te Patremque tuum Optimum, totamque familiam incolumem diu conseruare velit. Vale.

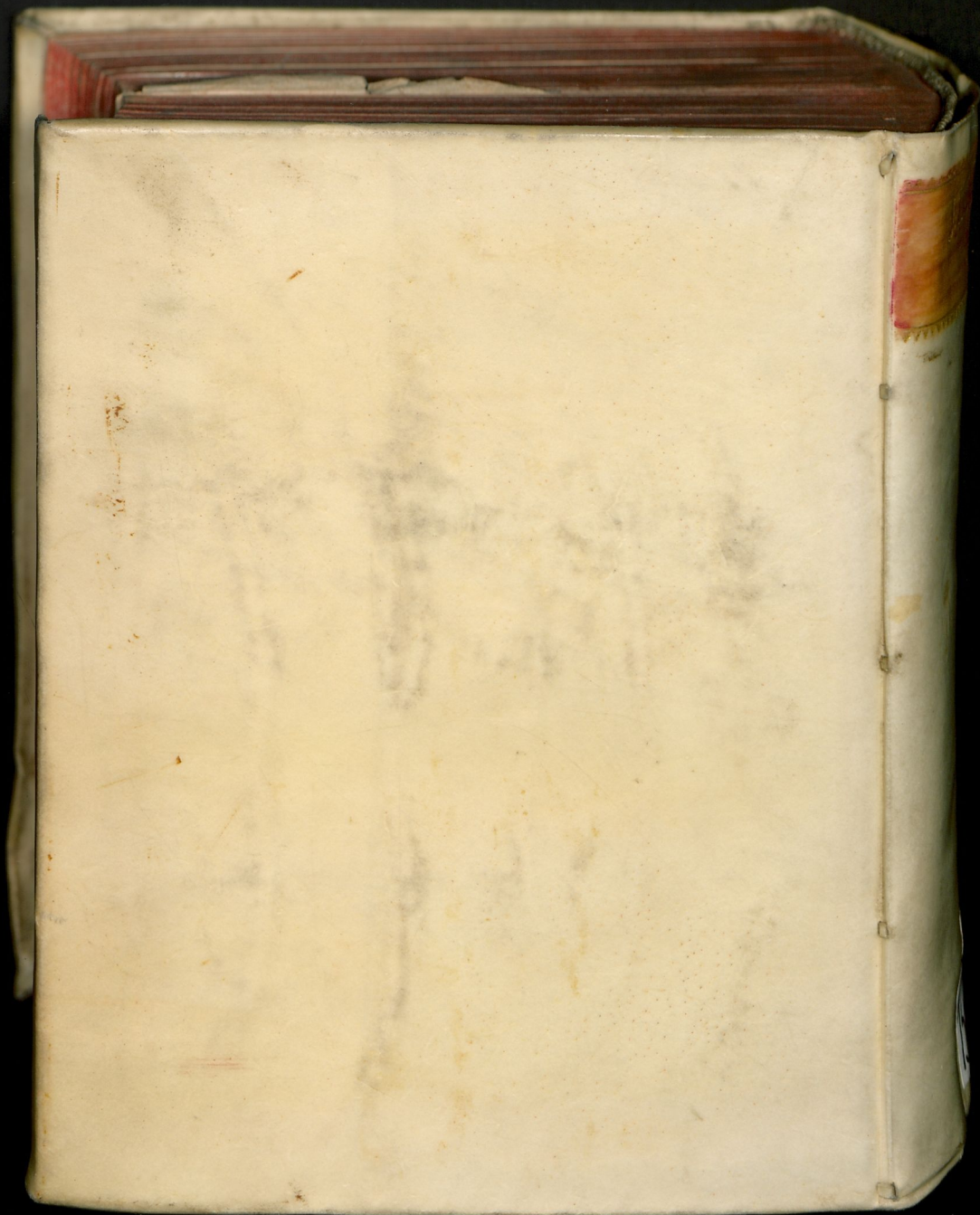
Ipsis Kal. Mart. M DCC IX.

AB 153 582
(1/31)

X2368357

1017

12

RTATIO IVRIDICA,
DE

MINIO ITIS,

QVAM
MAGNIFICENTISSIMO,
Q PRINCIPE AC DOMINO,
PO WILHELMO,
E, MARCHIONE BRANDENBVRG.
RG. GVBERNATORE, ET RELIQA,
*T*ORVM ORDINIS INDVLTV,

PRÆSIDE
HENNINGO Böhmer
PVBL. ET FACVLT. IVRID.
ASSESSORE,
ONO AC PRAECEPTORE SVO
TEM DEVENERANDO,

AVDITORIO MAIORI
E FRIDERICIANAE,
auditorum disquisitioni submittit

CTOR RESPONDENS
NEOPHILVS HARRER,
Ratisb.

X Mart. An. M DCC IX.

LÆ MAGDEBVRGICÆ,
HENCKELII, Acad. Typogr. 1716.